

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminální policie

**"Target killing" jako prostředek boje s
terorismem - technické, etické, právní,
psychologické a politické aspekty**

Bakalářská práce

**Target Killing as a Means of Combating Terrorism - technical, ethical, legal,
psychological and political Aspects.**

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. PhDr. Brzybohatý Marian Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Vincent FÖLDES

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Hradci Králové 28.02.2022

Vincent Földes

ANOTACE

Tato práce se zabývá problematikou takzvaného cíleného zabíjení teroristů. Účelem je seznámit čtenáře s problematikou a poskytnout mu do ní kompletní vhled. Práce se zaměřuje na praktickou část problematiky cíleného zabíjení, dále na otázku legality cíleného zabíjení s důrazem na mezinárodní právo, potom na otázku etiky cíleného zabíjení, a také otázkou jeho účinnosti. Na závěr byly zodpovězeny tři otázky: Je cílené zabíjení legální? Je cílené zabíjení etické? Je cílené zabíjení funkční?

KLÍČOVÁ SLOVA

terorismus* cílené zabíjení* zpravodajské služby* mezinárodní právo* vnitrostátní konflikt

ANNOTATION

This work deals with the issue of so-called targeted killing of terrorists. The purpose is to acquaint the reader with the issue and provide him with a complete insight into it. The work focuses on the practical part of the issue of targeted killing, then on the issue of legality of targeted killing with emphasis on international law, then on the issue of ethics of targeted killing, and also the issue of its effectiveness. Finally, three questions were answered: Is targeted killing legal? Is targeted killing ethical? Is targeted killing working?

KEY WORDS

terrorism * targeted killing * intelligence services * international law * domestic conflict

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Základní pojmy.....	7
2.1	Terorismus.....	7
2.2	Cílené zabíjení.....	10
3	Technické aspekty cíleného zabíjení.....	11
3.1	Prostředky.....	11
3.1.1	Letecké útoky.....	12
3.1.2	Nástražné výbušné systémy a jiné nástražné systémy.....	15
3.1.3	Speciální jednotky a zabijáci tajných služeb.....	16
3.1.4	Metody skrytého zabití.....	17
3.2	Zpravodajská činnost.....	19
3.3	Proces schvalování cíleného zabití.....	20
4	Cílené zabíjení a právo.....	21
4.1	Mezinárodní a vnitrostátní konflikt a terorismus.....	21
4.2	Mezinárodní právo a vnitrostátní konflikt.....	24
4.3	Legitimní cíle útoku ve vnitrostátním konfliktu.....	25
4.3.1	Člen teroristické organizace jako civilista – restriktivní výklad.....	27
4.3.2	Člen teroristické organizace jako civilista – extenzivní výklad.....	28
4.3.3	Teroristé jako členové ozbrojených skupin s bojovou funkcí.....	28
4.3.4	Vyhodnocení a porovnání přístupů k postavení teroristů ve vnitrostátním konfliktu.....	30
4.4	Regulace způsobů provádění útoku.....	32
4.4.1	Princip rozlišování.....	32
4.4.2	Proporcionalita útoku.....	33
4.4.3	Princip prevence.....	34
4.5	Shrnutí a zhodnocení legality v mezinárodním právu.....	34

4.6	Právní úprava cíleného zabíjení ve státě Izrael	35
4.6.1	Vnitřní úprava dle právníků IDF	35
4.6.2	Rozhodnutí nejvyššího soudu státu Izrael	37
4.6.3	Dodržování práva při výkonu cíleného zabíjení státem Izrael	40
5	Funguje cílené zabíjení?	41
6	Etika a cílené zabíjení	43
7	Závěr.....	46
8	Zdroje.....	47

1 Úvod

Přelom dvacátého a jednadvacátého století přinesl válečné konflikty nové povahy. Zatímco do této doby měly válečné konflikty zpravidla povahu soupeření dvou a více států s jasně vymezenými stranami a frontovými liniemi nebo soupeření mezi státními silami a nestátními organizacemi, které často využívají guerillové taktiky, vyznačují se nové konflikty velmi často účastí teroristických organizací. Typickým příkladem může být palestinsko-izraelský konflikt nebo tzv. válka proti terorismu, jejímž dlouhodobým dějištěm byl Afghánistán. Státní síly se v takovýchto konfliktech nacházejí v obtížné situaci, kdy jejich protivník vede válku způsobem v rozporu s mezinárodním válečným právem, útočí jak na vojáky, tak civilisty, často se maskuje za civilní obyvatelstvo, a to až do samotného útoku. Konvenční vedení války je proti teroristickým organizacím neúčinné, protože obsazením a ovládnutím území vše jen začíná, teroristické organizace se stahují do ilegality a jejich členové se ukrývají, mezi populací, v těžko přístupném území, nebo operují ze zemí, které proti nim nechtějí nebo nedokážou efektivně zasahovat. Jedná se o nekonvenční válku, která je někdy na hraně mezi ozbrojeným konfliktem a policejním vynucováním práva. Nekonvenční válka vyžaduje nekonvenční nástroje, pro některé státy se tímto nástrojem stalo cílené zabíjení teroristů.

Politika cíleného zabíjení je velice kontroverzní a státy, které ji otevřeně přiznávají, jsou často pod palbou kritiky. Cílem práce je nabídnout čtenáři komplexní pohled na problematiku cíleného zabíjení a seznámit ho s hlavními názorovými proudy v oblastech jako je legalita nebo morální stránka cíleného zabíjení teroristů. Práce se zaměřuje na cílené zabíjení v rozsáhlejších konfliktech mezi státem a teroristickou organizací, jako je konflikt Hamásu a Izraele. Stranou zájmu práce zůstanou policejní protiteroristické operace menšího rozsahu (například v Evropské unii), atentáty na „nepohodlné“ civilní osoby (například vědci nepřátelského státu), které někteří autoři také označují jako cílené zabíjení, a cílené zabíjení v kontextu mezinárodního konfliktu.

V práci budu hledat odpověď na tyto otázky:

1. Může být cílené zabíjení teroristů v ozbrojeném konfliktu legální dle mezinárodního práva?
2. Může být cílené zabíjení teroristů morálně ospravedlnitelné?
3. Je cílené zabíjení účinným nástrojem v boji proti terorismu?

Práce je členěna do šesti hlavních kapitol. První kapitolou je tento úvod, na něj navazuje kapitola s vysvětlením dvou základních pojmů – terorismus a cílené zabíjení – a určení jejich definice pro účely této práce. Další kapitola se věnuje praktické stránce cíleného zabíjení a dělí se na podkapitoly s výčtem a popisem prostředků cíleného zabíjení, podkapitolu s úvodem do zpravodajských služeb a podkapitolu vysvětlující proces schvalování cíleného zabití. Čtvrtá kapitola zkoumá cílené zabíjení v kontextu mezinárodního práva, v rámci podkapitol se věnuje kategorizaci konfliktu státu s teroristickou organizací, postavení teroristi v rámci tohoto konfliktu, omezení cílených útoků vyplývajících z mezinárodního práva, a nakonec vyhodnocení legality cíleného zabíjení, dále jsou v kapitole tři podkapitoly zaměřené na vnitřní úpravu problematiky cíleného zabíjení v Izraeli. Navazuje kapitola hodnotící účinnost cíleného zabíjení a dále kapitola zkoumající morální odůvodněnost cíleného zabíjení. Práce je zakončena závěrem.

2 Základní pojmy

Tato kapitola je věnována vysvětlení dvou základních pojmů, které jsou podstatné pro vymezení okruhu zájmu této práce. Nejprve bude určena definice terorismu a popis jeho charakteristik, a dále bude vymezen v kontrastu k dalším nekonvenčním metoda vedení války. Druhým zásadním pojmem, který bude vymezen je cílené zabíjení. Představím definice některých autorů a zformuluji vlastní definici pro potřeby této práce.

2.1 Terorismus

Prvním pojmem, který je potřeba si pro lepší porozumění problematice definovat je terorismus. Termín terorismus nemá jednotnou definici a někdy je používán samoučelně pro své negativní konotace jako označení pro povstalecké

skupiny, pro jednoho teroristu je pro druhého legitimní odbojář. Během druhé světové války označoval Sovětský svaz jako teroristy například partizánské oddíly tzv. lesních bratrů, stejně tak Němci takto označovali protinacistické odbojáře.¹ Ani dnes nepanuje mezi autory jasná shoda na definici terorismu. Například Yamamoto vypracoval seznam pěti základních vlastností, které charakterizují terorismus takto:

„1. Teroristické útoky jsou páčány nestátním aktérem; tedy soukromou skupinou nebo jednotlivcem, nebo tajným agentem státu.

2. Teroristické útoky zahrnují násilí a/nebo hrozbu násilí, které je předem promyšlené, nezákonné a náhodné/symbolické.

3. Teroristické útoky používají násilí a hrozbu násilí proti nekombatantům a majetku.

4. Teroristické útoky mají za cíl ovlivnit třetí strany a vyvolat v nich reakce, které pomohou prosazování politických cílů.

5. Teroristické útoky využívají mechanismy jako nátlak, zastrašování, provokace, vliv a inspirace ve snaze vyvolat žádoucí reakci třetích stran.“²

Třetí strany zde znamenají civilní obyvatelstvo obecně, ale také různé státní i nestátní organizace, nebo konkrétní skupiny obyvatel.

Naproti tomu Souleimanov, byť popisuje terorismu obdobně, jej vnímá více jako techniku psychologického boje a nevyklučuje ani použití terorismu státem, který násilí nebo hrozbu násilím využívá jako prostředek vynucení poslušnosti obyvatelstva. Obecně definuje Souleimanov terorismus jako *„víceméně systematické používání násilí či dostatečně opodstatněná hrozba násilí mající za cíl vytvořit atmosféru strachu za účelem dosažení politických cílů, přičemž bezprostřední oběti násilí, vesměs civilisté, resp. jejich majetek, nejsou hlavními*

¹ SOULEIMANOV, Emil a kolektiv. *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 394 s. ISBN 80-86861-76-7., s. 39

² YAMAMOTO, M. Merrick. *Terrorism Against Democracy: Based in Part on Stansfield Turner's University of Maryland Course, "Terrorism & Democracy."*, College Park: Center for International & Security Studies, U. Maryland, 2017, s.13, Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep05041>.

cíli, ale slouží jako nositelé vzkazu (prostředníci v komunikaci) pro větší pospolitost – skupinu, režim či společnost, s čímž souvisí i víceméně selektivní volba cílů“³

Obě výše zmíněné definice, byť se v určitých aspektech liší, popisují terorismus především jako prostředek psychologického vedení boje, materiální škody a škody na životech jako takové nejsou primárním účelem, důležité je vytvořit psychologický tlak na společnost (vládu) a hrozbou dalších útoků ji přinutit ustoupit požadavkům teroristů. Pro potřeby této práce definuji terorismus takto: *Nezákonné užití násilí nebo jeho hrozby nestátním aktérem (skupinou nebo jednotlivcem) proti nelegitimním cílům, které mohou být vybrány náhodně i symbolicky, tak aby ve společnosti vytvořili atmosféru strachu a vytvořením tlaku na společnost a státní i nestátní instituce tyto donutil k přijetí svých požadavků.*

Nakonec je dle mého názoru potřeba vymezit terorismus v kontextu tzv. guerillového vedení války. Obdobně jako teroristické skupiny, guerillové skupiny si jsou vědomi nerovnosti sil v konfliktu a tomu přizpůsobují svou taktiku, na rozdíl od teroristů je však jejich cílem ovládnutí určitého území, typicky okupovaného cizí mocností, a to za pomoci obyvatelstva, jehož podpora je pro fungování guerillových skupin klíčová, a proto by jeho terorizování nepřineslo kýžený efekt. To však nevylučuje použití terorismu například proti občanům okupujícího státu nebo představitelům státní moci⁴, soudím však, že pokud se guerillová skupina začne dopouštět teroristických činů, jedná už se o skupinu teroristickou, byť by zároveň vedla guerillovou válku. Rozdělení na guerillovou a teroristickou skupinu považuji za důležité především z důvodu hodnocení etické stránky cíleného zabíjení, kdy činnost takové skupiny může ovlivňovat náš pohled na morální opodstatnění cíleného zabíjení jejich členů.

³ SOULEIMANOV, Emil a kolektiv. *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 394 s. ISBN 80-86861-76-7., s. 44 a 59

⁴ SOULEIMANOV, Emil a kolektiv. *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 394 s. ISBN 80-86861-76-7., s. 42 a 48

2.2 Cílené zabíjení

Stejně jako pojem terorismus, ani pojem cílené zabíjení nemá ustálenou všeobecně uznávanou definici. Někteří autoři spojují pojem cílené zabíjení striktně s protiteroristickými operacemi, jiní připouští i úmyslné zabití osoby v širším kontextu. Například Nils Melzer definuje cílené zabíjení jako „*subjektu mezinárodního práva přisouditelné úmyslné, úkladné a promyšlené použití smrtící síly s úmyslem zabít jednotlivě vybrané osoby, které nejsou ve fyzické moci těch, kteří na ně cílí.*“⁵. Jedná se o velmi širokou definici, která z tohoto pojmu nevylučuje ani likvidace mimo rámec ozbrojených konfliktů jako například likvidace iránských jaderných vědců, které bývají připisovány Izraeli⁶, nebo likvidaci sebevražedného atentátníka policistou, kterou přímo zmiňuje⁷.

Naproti tomu Philip Alston, který jinak používá obdobnou definici jako Melzer, ve své zprávě vylučuje, že by policejní akce (například proti sebevražednému atentátníkovi s bombou, únosci atp.), která vyústí v zabití pachatele, byla cíleným zabitím, pokud smrt osoby nebyla cílem celé akce, ale spíše aktuální nutností z důvodu ochrany života a zdraví⁸.

Ještě konkrétnější definici potom používá Hunter, který cílené zabíjení popisuje jako „*předem promyšlené, preventivní a úmyslné zabití jednotlivce nebo jednotlivců, o nichž je známo nebo se věří, že představují současnou a/nebo budoucí hrozbu pro bezpečí a bezpečnost státu prostřednictvím spojení s teroristickými skupinami nebo jednotlivci.*“. Hunter tak pojem cílené zabíjení dává čistě do kontextu boje proti terorismu, a vysloveně vylučuje, že by pod něj mohli

⁵ MELZER, Nils. *Targeted Killing in International Law* [online]. Oxford, Oxford University Press, 2008[cit.2022-02-25]. ISBN9780199533169.,s.5, Dostupné z: https://play.google.com/store/books/details/Nils_Melzer_Targeted_Killing_in_International_Law?id=06LFAgAAQBAJ

⁶ *Šéf iránského jaderného programu zemřel po atentátu, Teherán ukazuje na Izrael. ČT24* [online]. 27. 11. 2020 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3232836-sef-iranskeho-jaderneho-programu-zemrel-po-atentatu-tamni-media-ukazuji-na-izrael>

⁷ MELZER, Nils. *Targeted Killing in International Law* [online]. Oxford, Oxford University Press, 2008[cit.2022-02-25]. ISBN9780199533169.,s.3, Dostupné z: https://play.google.com/store/books/details/Nils_Melzer_Targeted_Killing_in_International_Law?id=06LFAgAAQBAJ

⁸ UN Human Rights Council. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Addendum : Study on targeted killings*. 28 May 2010. A/HRC/14/24/Add.6. Dostupné na: <https://undocs.org/A/HRC/14/24/Add.6>

spadat různé atentáty provedené státem, které jiní autoři pod tento pojem zařazují.⁹

Já pro potřeby této práce definuji cílené zabíjení jako zabití, které splňuje následující kritéria:

1. Zabití je úmyslné a předem promyšlené.
2. Cílem je konkrétně vybraná osoba, nebo skupina osob, které jsou spojeny s teroristickou skupinou nebo jednotlivcem a představují bezpečnostní riziko pro stát a jeho občany.
3. Zabití je přičitatelné subjektu mezinárodního práva.
4. Zabitá osoba není fyzicky v moci vykonávajícího subjektu.

3 Technické aspekty cíleného zabíjení

Cílená likvidace teroristů a jiných pro daný stát nebezpečných osob je komplexní problém, na který lze nahlížet z různých hledisek, následující kapitola se věnuje čistě problematice praktické realizace cílené likvidace, blíže se bude věnovat třem hlavním oblastem, kterými jsou prostředky využívané k cílenému zabíjení, stručný úvod do problematiky zpravodajských činností, a nakonec proces schvalování cíleného zabití.

3.1 Prostředky

K cílenému zabíjení teroristů je využívána celá řada standartních vojenských i nevojenských prostředků. Volba prostředků je závislá na okolnostech konkrétního případu. Důležitou roly hraje potřeba utajení účasti státu na smrti cíle, někdy se státy k útoku otevřeně hlásí, někdy chtějí dosáhnout možnosti hodnověrného popření a někdy je požadováno, aby smrt cíle působila jako přirozená nebo jako

⁹ Hunter, Thomas Byron. Targeted Killing: Self-Defense, Preemption, and the War on Terrorism. *Journal of Strategic Security*, 2(2), Tampa, University of South Florida Board of Trustees, 2009, s. 3-4, dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/26462958>.

nehoda. V následujících kapitolách budou rozebrány jednotlivé kategorie těchto prostředků včetně příkladů jejich použití.

3.1.1 Letecké útoky

Prudký technologický rozvoj ve 20. století přinesl mimo jiné i velké pokroky do oblasti letecké techniky. Moderní letouny a vrtulníky mohou být vybaveny raketami, bombami a naváděcími systémy, které umožňují přesný a adekvátní útok na cíl bez nepřiměřeného rizika kolaterálních škod, a to i v městském prostředí. Přelomovým okamžikem se stalo nasazení bojových dronů v boji proti terorismu. Zatímco dříve vyžadovalo cílení zabití často komplikovanou operaci a bylo tak obvykle vyhrazeno vysoce postaveným a nebezpečným cílům, drony, které umožňují dlouhodobé sledování oblasti a okamžitý útok, pokud je identifikován vhodný cíl, umožňují likvidovat i cíle nižší důležitosti a s jejich použitím se cílené zabíjení stalo běžnou součástí americké protiteroristické politiky. Použitím dronů se možnosti likvidace cílů stávají mnohem pružnější a umožňují rychlou reakci na aktuální zpravodajské informace.

Jako příklad použití dronu, který vystihuje jeho přednosti a možnost rychlé reakce uvedeme jednu z akcí, kterou popisuje pplk. Matt J. Martin ve své knize Predator: Během tzv. první bitvy o Fallúdzú, která byla součástí války v Iráku, vyslaly jednotky americké námořní pěchoty žádost o vyhledání a zničení zeleného pick-upu toyota s kulometem připevněným na korbě, který byl použit při útoku na kontrolní stanoviště námořní pěchoty. Během jedné ze svých služeb, jako pilot dronu MQ-1B Predator, si pplk. Martin všiml na prázdném pozemku na okraji města vozidla, které odpovídalo popisu. Vozidlo následně porovnáním aktuálního záznamu a satelitních fotografií získaných během útoku identifikovali analytici jako to, které bylo použito při útoku. Následně dostal ze střediska operací pro Irák povolení provést útok. K vozidlu se následně přiblížil a pokusil nasednout neznámý muž, který byl také potvrzen jako cíl útoku. Poté už stačilo jen zaměřit cíl, vypustit raketu Hellfire a zničit cíl. V tomto konkrétním případě selhalo spojení a útok nakonec nebyl proveden, ale přesto nám tato akce ilustruje, jak využít

bojových dronů umožňuje okamžitou likvidaci cíle bez potřeby rozsáhlé přípravy akce.¹⁰

Jedním za nejmodernějších bojových dronů je MQ-9 Reaper, používaný americkým letectvem. MQ-9 Reaper je devátou generací bojového dronu, vychází z původního amerického bojového dronu MQ-1 Predator, který vznikl v roce 2001 za účelem zabití Usámi Bin Ládina, jako reakce na bombový útok al-Kaídy na americký torpédoborec USS Cole. Jednalo se o projekt zastřešený CIA, kdy byl původně pouze průzkumný dron RQ-1 ad hoc osazen raketami Hellfire. Poté, co se osvědčil, vznikl oficiálně nový dron MQ-1 Predator¹¹. Na rozdíl od modelu MQ-1 Predator, který je přes možnost vyzbrojení raketami Hellfire, stále především průzkumným prostředkem¹², u dronu MQ-9 Reaper je kladen důraz na jeho bojové použití. MQ-9 Reaper je 11 metrů dlouhý stroj s rozpětím křídle 20 metrů, jeho nejnovější varianta nesoucí dovětek extended range dokáže letět rychlostí až 440 km/h a urazit vzdálenost až 2600 kilometrů, při váze 2223 kilogramu unese 1700 kilogramů výzbroje. MQ-9 může být vyzbrojen kombinací raket Hellfire a laserem naváděných leteckých pum jako GBU-12 Paveway II nebo CBU-38. Pokud by výzbroj Reaperu nebyla dostatečná pro splnění úkolu, může pomocí laserového naváděcího systému označit cíl pro letecký útok.¹³

Drony, na rozdíl od letadel a vrtulníků, mohou díky dlouhé letové době a minimální zátěži na pilota sledovat určené oblasti prakticky nepřetržitě. Například dron MQ-9 Reaper ve verzi ER vydrží ve vzduchu až 42 hodin nepřetržitě.¹⁴ Tvoří

¹⁰ MARTIN, Matt J., Charles W. SASSER a Vlastimil DOMINIK. *Predator: pilotem v letecké válce vedené na dálku v Iráku a Afghánistánu*. Neratovice: Omnibooks, 2016, 233 stran, 8 nečíslovaných stran obrazových příloh : ilustrace (převážně barevné), portréty ; 22 cm. ISBN 978-80-87788-64-6.

¹¹MICHEL, Arthur Holland. How Rogue Techies Armed the Predator, Almost Stopped 9/11, and Accidentally Invented Remote War. *WIRED* [online]. 17.12.2015 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.wired.com/2015/12/how-rogue-techies-armed-the-predator-almost-stopped-911-and-accidentally-invented-remote-war/>

¹² MQ-1B Predator. *Official United States Air Force Website* [online]. Langley, 2015, Září 2015 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.af.mil/About-Us/Fact-Sheets/Display/Article/104469/mq-1b-predator/>

¹³ MQ-9 Reaper. *Official United States Air Force Website* [online]. Langley 2021, Březen 2021 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.af.mil/About-Us/Fact-Sheets/Display/Article/104470/mq-9-reaper/>

¹⁴ MQ-1B Predator / MQ-1C Gray Eagle / MQ-9 Reaper. *AeroWeb* [online]. Newtown [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <http://www.fi-aeroweb.com/Defense/MQ-1-Predator-MQ-9-Reaper.html>

ideální kombinaci vyhledávacího prostředku s možností okamžité likvidace cíle. Jedinou nevýhodou proti tradičním letadlům a helikoptérám je nižší množství nesené výzbroje a případně rychlost přesunu. Výhodou je také nulové riziko pro členy posádky obsluhující dron.

Drony lze nasadit jak na plánované akce proti konkrétním cílům, tak na běžnou hlídkovou činnost nad rizikovými oblastmi, kde patrolují, sbírají informace a hledají vhodné cíle k likvidaci. Tomuto pravidelnému používání odpovídají i zaznamenané počty útoků, například dle dat The Bureau of Investigative Journalism (TBIJ) proběhlo jen v Pákistánu od roku 2004 430 potvrzených útoků dronem, které zabili 2515-4026 osob. Bohužel při použití dronů dochází k civilním ztrátám a smrtelným omylům, například podle výše zmíněných dat TBIJ bylo od roku 2004 v Pákistánu při útoku dronu zabito 424-969 civilistů¹⁵, americká vláda pak přiznala, že mezi lety 2009 a 2015 bylo mimo země, kde je americká armáda aktivně zapojena do bojů (to je mimo Afghánistán, Sýrii a Irák), drony zabito 64-116 civilistů¹⁶.

Bohužel, zdá se, že v některých případech je rozhodnuto o likvidaci osoby jen na základě nepřímých důkazů nebo nedostatečných zpravodajských informací a dochází k fatálním omylům. Příkladem chybného vyhodnocení cíle může být útok dronem, který americká armáda provedla 29. srpna 2021 v Kábulu v Afghánistánu, kdy v domnění, že lokalizovala bombového atentátníka ISIS, zabila 10 civilistů, z toho 7 dětí. O útoku bylo rozhodnuto na základě shody hledaných vozidel a vyhodnocení chování cíle jako podezřelého. Zamari Ahmadi řídil bílou toyotu corollu (stejnou jakou analytici spojovali s teroristou z ISIS) a

¹⁵ Drone Strikes in Pakistan. *The Bureau of Investigative Journalism* [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.thebureauinvestigates.com/projects/drone-war/pakistan>

¹⁶Summary of Information Regarding U.S. Counterterrorism Strikes Outside Areas of Active Hostilities. In: *Office of the Director of National Intelligence* [online]. 19.1.2017, s. 2 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Summary-of-2016-Information-Regarding-United-States-Counterterrorism-Strikes-Outside-Areas-of-Active-Hostilities.pdf>

věnoval se ten den svým běžným pracovním činnostem, mimo jiné několikrát převážel kolegy, kteří si u něho ve vozidle uložili laptopy v obalu, které analytici vyhodnotili jako možné výbušniny, když potom zaparkoval u sebe doma, aby vyložil vodu, kterou rodině přivezl, bylo jeho vozidlo zasaženou raketou hellfire. Spolu s ním zahynuli další 2 dospělí a 7 dětí, které obsluha dronu před vypuštění rakety údajně neviděla.¹⁷ Zde však došlo k chybě během procesu schvalování a není tedy na místě vidět příčinu v prostředku útoku, jako spíš v nedostatečném systému ověření cíle a lidské chybě.

3.1.2 Nástražné výbušné systémy a jiné nástražné systémy

Bomby ve vozidlech, výbušniny nastražené v telefonech, dálkově ovládaná kulometry a jiná nástražná zařízení jsou další z repertoáru prostředků cílené likvidace. Tyto nástražné systémy najdou využití při operacích, kdy je vyžadována možnost hodnověrně popřít zapojení do likvidace osoby, za určitých okolností umožňují provést zabití bez škod na životech a zdraví nezúčastněných osob, lze je použít tam, kde by nasazení útočného týmu nebylo možné nebo bylo příliš nebezpečné. Jejich vyžití však vyžaduje rozsáhlou a přesnou zpravodajskou síť, a v některých případech také spolehlivý kontakt, který je schopný dostat nástražné zařízení (bomba v mobilním telefonu atd.) k cíli útoku.

Útoky nástražnými systémy jsou často připisovány izraelským tajným službám. Známým se stal případ zabití palestinského výrobce bomb Yahya Ayyashu. Ayyash byl podle informací izraelských zpravodajských služeb odpovědný za teroristické bombové útoky, které si od roku 1992 vyžádali minimálně 60 izraelských životů a byl tak důležitým cílem. Když izraelské tajné služby zjistili, že dlouhodobě přebývá u svého známého Osami Hamady, jehož

¹⁷ HORTON, Alex, Dan LAMOTHE a Karoun DEMIRJIAN. Botched drone strike that killed 10 civilians in Kabul was not a result of criminal negligence, Pentagon says. *The Washington Post* [online]. 3.11.2021 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2021/11/03/kabul-drone-strike-inspector-general-report/>

strýc Kamal Hamada byl dlouhodobým spolupracovníkem izraelských tajných služeb, předal K. Hamadovi mobilní telefon, se zabudovaným odposlechovým zařízením a malým množstvím výbušniny, K. Hamada potom pod záminkou vzájemné komunikace mobil předal synovci. Izraelci předpokládali, že si Ayyash mobil dříve nebo později vypůjčí. K tomu došlo 5 ledna 1996, kdy měl Ayyashovi zavolat jeho otec. Izraelci hovor odposlouchávali, když bylo potvrzeno, že telefonuje Ayyash, odpálili výbušninu ukrytou v mobilním telefonu. Yahya Ayyash byl na místě mrtví.¹⁸

3.1.3 Speciální jednotky a zabijáci tajných služeb

V některých případech státy využívají malé útočné týmy speciálních jednotek nebo pracovníky zpravodajských služeb vycvičené přímo k vykonávání cíleného zabíjení. Speciální jednotky bývají k cílenému zabíjení teroristů obvykle používány v oblasti, která je alespoň do jisté míry pod kontrolou vykonávajícího, nebo spřáteleného státu, čímž se zmenšuje riziko pro příslušníky jednotek vykonávající akci. Využití úderných týmů umožňuje precizní zásah bez civilních ztrát. Mezi množstvím jednotek zvláštního určení jako je americký SEAL team 6 a Delta Force, britská SAS nebo ruská FSB Alfa vynikají izraelské jednotky typu mistaarvim. Členové jednotek typu mistaarvim musejí zvládat práci v přestrojení, musejí perfektně zvládat arabštinu včetně nářečí oblasti, do které jsou přiřazeni, musejí dopodrobna znát zvyklosti a běžné chování lidí z jejich oblasti. Musejí prostě dokonale zapadnout do zalidněných městských oblastí i do malých vesniček, kde by je jakékoliv podezřelé chování mohlo prozradit. K tomu samozřejmě musí zvládat všechny postupy a dovednosti jako členové jiných speciálních jednotek. Jedna ze známých jednotek typu mistaarvim je jednotka Duvdevan. Jednotka se zvláště osvědčila během první intifády, kdy spolu s dalšími

¹⁸ COCKBURN, Patrick. How the phone bomb was set up. *Independent* [online]. 9.1.1996 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/how-the-phone-bomb-was-set-up-1323096.html>

Exploding phone kills car-bomber. *Tampa Bay Times* [online]. 15.9.2005 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.tampabay.com/archive/1996/01/06/exploding-phone-kills-car-bomber/>

jednotkami podobného určení zadržela nebo zabila velké množství palestinských teroristů a oslabila tak jejich činnost.¹⁹

Když je potřeba, aby operace proběhla v utajení, alespoň s možností hodnověrného popření, využívají některé tajné služby týmy operativců cvičených k cílenému zabíjení. Prováděním takovýchto operací je známá i izraelská vnější zpravodajská služba Mossad, ve které existuje oddělení pro operace v nepřátelské cizině Cesarea, v něm pak existuje skupina Kidon, která se specializuje na cílné zabíjení.²⁰ Jednou ze známých akcí kidonu je zabití Abdela Wael Zuaitera, kterého Mossad podezříval ze spojení s teroristickou skupinou Černé září a účasti na masakru na mnichovské olympiádě. Operativci kidonu Zuaitera vypátrali v Římě, sledovali ho, zjistili jeho denní rutinu a jeden den si na něj počkali u vchodu do jeho domu a několika výstřely z pistolí s tlumičem ho zabili. Poté celá skupina během několika hodin opustila Itálii. Římský soud po osmi letech vyšetřování případ uzavřel s tím, že nemá dostatečné důkazy, aby bylo možného kohokoli obvinít.²¹

3.1.4 Metody skrytého zabití

V případě, že je potřeba odstranit cíl relativně nenápadně a nevzbudit podezření, že došlo k vraždě, lze použít metody pro skryté zabití. Tyto metody umožňují zlikvidovat cíl bez politických následků, pro vykonávající zemi, a zároveň jsou při správném provedení relativně bezpečné pro vykonávající operativce a umožňují jim snadno opustit místo a zemi akce.

Příručka pro plánování cíleného zabití CIA „A study of assassination“ z roku 1953 doporučuje jako nejvhodnější metodu skrytého zabití „nehodu“. Jako nejefektivnější označuje autor příručky shodit cíl z výšky alespoň 75 stop, přibližně 23 m, na tvrdý povrch, vhodné jsou mosty, výškové budovy, výtahové šachty,

¹⁹ BERGMAN, Ronen. *Zabij jako první: tajná historie izraelských cílených útoků*. Přeložil Gita ZBAVITELOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2019. ISBN 978-80-7617-970-7, s. 323-326

²⁰ KOCH, Egmont R. *Povolení zabíjet: vraždící komanda Mosadu a ostatních tajných služeb*. Přeložil Vítězslav ČÍŽEK. Praha: Ikar, 2015, 351 s. ISBN 978-80-249-2841-8, s.85

²¹ KOCH, Egmont R. *Povolení zabíjet: vraždící komanda Mosadu a ostatních tajných služeb*. Přeložil Vítězslav ČÍŽEK. Praha: Ikar, 2015, 351 s. ISBN 978-80-249-2841-8, s.149-151

schodiště a podobně. Pokud cíl neumí plavat, lze ho také shodit do moře nebo divoké řeky. Autor doporučuje inscenovat pokus o záchranu a šok ze smrti cíle, aby útočník „nehodě“ dodal na věrohodnosti. Naopak pokusy o inscenaci autonehody doporučené nejsou, neboť je autor považuje za nespolehlivé. Jako další variantu zdánlivě přirozené smrti příručka nabízí využití jedů a dalších obdobných látek, například morfinu, který doporučuje použít k předávkování cíle, který se nachází v lékařské péči.²² Při využití jedů a jiných látek hrozí možnost jejich odhalení při pitvě, tomuto se však lze vyhnout zvolením vhodných látek. Využití jedů při použití proti chráněnému cíli vyžaduje spolehlivý kontakt, který je cíli dostatečně blízko, aby mu mohl jed podat. Výhodou oproti jiným prostředkům je, že při využití pomalu působících jedů, je velmi těžké až nemožné dohledat přesnou dobu podání jedu, a to ještě za předpokladu, že vůbec na podání jedu vznikne podezření, agent je tak v relativním bezpečím a může pokračovat v práci v rámci dané organizace

Jedním ze známějších případů použití pomalu působícího jedu při cílené likvidaci bylo zabití Wadía Haddáda. Okolnosti jeho smrti, která je připisována izraelskému Mosadu, popisuje na základě rešerše dostupných zdrojů ve své knize E. Koch. Haddád byl velitelem vojenského křídla PFLP (Popular Front for the Liberation of Palestine) a jako organizátor byl odpovědný za množství teroristických útoků a únosů letadel. Poté, co Haddád zorganizoval v roce 1972 teroristický útok na letiště v izraelském Tel Avivu, který stál život 26 lidí, bylo v centrále Mosadu rozhodnuto o potřebě Haddáda zlikvidovat. Po řadě neúspěšných pokusů o jeho zabití, přesunul Haddád své velitelství do spřáteleného iráckého Bagdádu. Odtud pokračoval ve své činnosti, mimo jiné spolupracoval s německou teroristickou organizací Frakce Rudé armády. Pro cílené zabití Haddáda v pro Izraelce silně nepřátelském Bagdádu musel Mosad přijít s novým plánem likvidace. Jako prostředek zabití byl zvolen pomalu působící jed. Jed byl podle dostupných informací Haddádovi podáván po několik měsíců roku 1977 ve formě otrávených belgických pralinek, které Haddád miloval

²² CIA A Study Of Assassination [online]. 19 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB4/docs/doc02.pdf>, s. 6-8

(Poznámka: Ronen Bergman naopak došel k závěru, že jed byl vpraven do Haddádovi zubní pasty a do těla se dostával s každým čištěním zubů sliznicemi²³). Je pravděpodobné, že člověk, který mu je podával, někdo z jeho nejbližší okruhu, ani netušil, že jsou pralinky otrávené a myslel si, že vykonává jen běžnou výzvědnou činnost, na kterou byl Izraelci najat, tím se zabránilo zmaření operace projevem jeho nervozity a nebyla mu dána možnost akci si rozmyslet. V říjnu 1977 už byl Haddádův zdravotní stav ve znatelně špatném stavu a lékaři už pozorovali špatný krevní obraz. V březnu 1978 byl ve velmi špatném zdravotním stavu převezen do Východního Berlína na prestižní kliniku Charité, kde 28. března 1978 umírá. Pitvou bylo zjištěno kompletní zničení kostní dřeně a jater, příčina smrti – krvácení do mozku. Jako nejpravděpodobnější jed byl určen jed na krysy dikumarol podávaný dlouhodobě v malých dávkách. Víc se při pitvě nezjistilo a pachatel nebyl nikdy dopaden.²⁴

3.2 Zpravodajská činnost

Pokud je ve standartním mezinárodním ozbrojeném konfliktu zpravodajská činnost velmi důležitá, pak v je boji proti terorismu naprosto nepostradatelná. Teroristické organizace se obvykle nemohou měřit s vojenskou silou vyspělých států, jejich fungování však mívá do značné míry konspirativní charakter, a samotná možnost likvidace cíle, jejíž provedení nebývá problematické, je zcela závislá na dostatečném množství zpravodajských informací. Je třeba proniknout do teroristických organizací, co nejvíc rozkrýt jejich strukturu a případně určit vhodné cíle k likvidaci. Poté už je třeba jen vyčkat na správnou chvíli.

V současné době lze rozlišit čtyři základní obory získávání zpravodajských informací – získávání informací z lidských zdrojů (HUMINT), signálové zpravodajství (SIGINT), obrazové zpravodajství (IMINT) a zpravodajství

²³ BERGMAN, Ronen. *Zabij jako první: tajná historie izraelských cílených útoků*. Přeložil Gita ZBAVITELOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2019. ISBN 978-80-7617-970-7, s.218

²⁴ KOCH, Egmont R. *Povolení zabít: vraždící komanda Mosadu a ostatních tajných služeb*. Přeložil Vítězslav ČÍŽEK. Praha: Ikar, 2015, 351 s. ISBN 978-80-249-2841-8, s.162-183

z otevřených zdrojů (OSINT).²⁵ Byť jsou ve zpravodajských činnostech velmi důležité všechny zmíněné způsoby získávání informací, při rozkrývání menších teroristických buněk je klíčová především jejich infiltrace agenty. Pokud jsou členové takovéto buňky dostatečně vycvičení a vyznají se v problematice, jsou schopni nepůsobit nápadně a zanechávat minimum stop a prostoru pro jiné druhy získávání informací. V takových případech může být získávání informací z lidských zdrojů jediným možným řešením.²⁶

3.3 Proces schvalování cíleného zabití

Cílenému zabití, stejně jako každé jiné operaci tajných služeb, předchází sběr informací. Informace se analyzují a zpracují a následně jsou s návrhem cílené likvidace předloženy předsedovi vlády, který je jediný oprávněn likvidaci schválit (v případě útoků IDF jej může schválit také ministr obrany). Při schvalování cíleného zabití je potřeba zvážit mnoho věcí. Jsou informace přesné? Je operace proveditelná? Je likvidace daného jedince důležitá pro státní bezpečnost? Jaké je riziko kolaterálních škod? Vyváží úspěch všechna rizika operace? Na tyto a další otázky je potřeba znát odpověď, než se vydá rozhodnutí o likvidaci cíle. Podle Bergmana vypadal tento proces na začátku druhé intifády v Izraeli takto: Agenti v terénu nejprve shromáždí informace a označí cíl útoku. Obvykle se jedná o vysokého představitele teroristické organizace, či jiného člověka, jehož likvidace je důležitá pro státní bezpečnost a vzhledem k vynaloženým prostředkům a rizikům plynoucím z operace se vyplatí. O cíli se vytvoří složka, která se předá náměstkovi ředitele tajné služby k posouzení. Pokud útok podpoří náměstek ředitele i sám ředitel, předá se žádost o povolení likvidace premiérovi ke schválení. Když i premiér žádost schválí, dostane oddělení, které má na starost příslušné území a teroristickou organizaci pokyn získat informace, které umožní útok. Když se naskytne příležitost útok vykonat, je premiér opět požádán o povolení. Po schválení útoku určí operační ředitelství hlavního štábu IDF vykonavatele útoku a

²⁵ MICHÁLEK, Luděk. *Zpravodajství a zpravodajské služby*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 303 s. ISBN 978-80-7380-428-2., s. 140

²⁶ Faddis, Charles S. „A Perspective on Intelligence Reform.“ *Perspectives on Terrorism*, 3(1), Terrorism Research Institute, 2009, s. 20–26, <http://www.jstor.org/stable/26298396>, s. 26

jeho způsob. Poté musí plán schválit náčelník hlavního štábu. Nakonec je potřeba cíl bezpečně identifikovat alespoň ze dvou zdrojů. Dále už operaci přebírá vykonavatel, zpravidla letectvo. (Poznámka: Výše popsany systém se vztahuje k provádění cílených útoků v rámci Izraelsko-palestinského konfliktu, které řídí tzv. Spojené velitelství pod vedením Šin Bet. Proces schvalování vražd prováděných Mossadem v zahraničí pravděpodobně prochází podobnými stádii, jeho přesné současné znění však z důvodu tajného charakteru těchto operací a popření jejich existence ze strany Izraele není známo.)²⁷

4 Cílené zabíjení a právo

Následující kapitola pojednává o cíleném zabíjení teroristů v kontextu práva. První část je zaměřena na určení povahy konfliktu státu s organizovanou teroristickou skupinou a dále na hledání relevantních předpisů mezinárodního práva a jejich aplikaci na problematiku cíleného zabíjení. Zbylé části jsou věnovány relevantním právním normám a judikatuře soudů státu Izrael, jakožto nejvýraznějšího reprezentanta zemí otevřeně užívajících cílené zabíjení teroristů.

4.1 Mezinárodní a vnitrostátní konflikt a terorismus

Mezinárodní právo rozeznává dva základní druhy ozbrojených konfliktů, a to jednak mezinárodní ozbrojený konflikt a jednak vnitrostátní ozbrojený konflikt, respektive konflikt ne-mezinárodního charakteru. Mezinárodní konflikt je popsán v druhém společném článku Ženevských úmluv z roku 1949 takto:

„Nehledě na ustanovení, která mají platit již v míru, bude se tato úmluva vztahovat na všechny případy vyhlášené války nebo jakéhokoli jiného ozbrojeného konfliktu vzniklého mezi dvěma nebo více Vysokými smluvními stranami, i pokud válečný stav není uznáván jednou z nich.

²⁷ BERGMAN, Ronen. *Zabij jako první: tajná historie izraelských cílených útoků*. Přeložil Gita ZBAVITELOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2019. ISBN 978-80-7617-970-7, s.489

Úmluva se bude rovněž vztahovat na všechny případy částečné nebo úplné okupace území některé Vysoké smluvní strany, i když se tato okupace nesetká s žádným vojenským odporem.

Není-li některá z mocností účastnících se konfliktu smluvní stranou této úmluvy, zůstanou jí přesto mocnosti, které jsou jejími stranami, vázány ve svých vzájemných vztazích. Budou kromě toho vázány touto úmluvou vůči zmíněné mocnosti, přijme-li tato její ustanovení a bude-li se jimi řídit.“²⁸ Pojem „Vysoká smluvní strana“ zde znamená stát.

Dále je pak v Ženevských konvencích dvakrát definován vnitrostátní ozbrojený konflikt, a to v druhém dodatkovém protokolu, který se vztahuje na ozbrojené konflikty „*k nimž dochází na území Vysoké smluvní strany mezi jejími ozbrojenými silami a disidentskými ozbrojenými silami nebo jinými organizovanými ozbrojenými skupinami vykonávajícími pod odpovědným velením takovou kontrolu nad částí jejího území, která jim umožňuje vést trvalé a koordinované vojenské operace a aplikovat tento Protokol.*“²⁹ , a konečně v společném článku 3 Ženevských konvencí je vnitrostátní ozbrojený konflikt popsán jako ozbrojený konflikt „*který nemá mezinárodní ráz a který vznikne na území některé z Vysokých smluvních stran.*“³⁰

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že konflikt mezi státem a teroristickou organizací nelze v kontextu Ženevských úmluv jako mezinárodní konflikt označit, protože úmluvy dávají jako základní podmínku konflikt dvou a více států. Druhý dodatkový protokol, je již zaměřený na konflikt státu a nestátní ozbrojené skupiny, ale požaduje, aby nestátní skupina ovládala část území státu a byla schopná provádět trvalé vojenské operace. Většina současných teroristických organizací není až na výjimky schopná takovou kontrolu nebo vojenské operace vykonávat, a proto nebude předmětem zájmu. Nejčastěji bude možné použít definici podle společného článku tři, který se aplikuje na jakýkoli konflikt ne-

²⁸ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli (1949). čl. 2

²⁹ Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (1977). čl. 1.

³⁰ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli (1949). čl. 3

mezinárodního charakteru. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii potom definici vnitrostátního konfliktu rozšířil o požadavek na dvě kritéria, a to minimální intenzitu konfliktu a organizovanost skupin. Intenzitu konfliktu vyjadřuje například počet obětí, množství uprchlíků z území bojů, druh použitých zbraní a jejich množství, nebo počet osob, účastnících se bojů. Organizovanost skupin potom představuje existující struktura velení, schopnost získávat zbraně a nové rekruty, zajišťování výcviku a další.³¹

Jedním z nejčastějších cílů izraelských útoků jsou členové organizace Hamás a jejich spolupracovníci. Hamás je palestinská teroristická organizace s poměrně pevnou a jasnou strukturou, která de facto vykonává správu nad územím Pásmo Gazy.³² Hamás provádí teroristické útoky proti Izraelské populaci již od 90. let 20. století a má na svědomí značné množství obětí, je dlouhodobě schopný rekrutovat a cvičit nové bojovníky, a získávat zbraně a to jak lehké ruční zbraně, tak například také minomety až do ráže 120 mm, dělostřelecké rakety až do ráže 122 mm a různé improvizované výbušné systémy.³³ V bojových střetech s izraelskou armádou se ukázalo, že Hamás není schopen vykonávat trvalejší vojenské operace, a jeho bojové působení je tedy především teroristického rázu a zaměřuje se především na ostřelování civilních objektů a bombové útoky.³⁴ Soudím tedy, že konflikt Izraele s Hamásem a jeho spojenci lze označit za vnitrostátní ozbrojený konflikt podle společného 3. článku Ženevských úmluv.

Dalším konfliktem, ve kterém je často užíváno cílení zabíjení teroristů je konflikt mezi USA a Al-Káidou. Al-Káida nemá tradiční pevnou pyramidovou

³¹ ICTY. *Prosecutor v Ramush Haradinaj et al.* Trial Chamber Judgement. 3 April 2008. Case No. IT-04-84-T. odst. 49 a 60

³² LAUB, Zachary a Kali ROBINSON. What Is Hamas?. *Council on Foreign Relations* [online]. 2021, 17.8.2021 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgrounder/what-hamas>

³³ COHEN, Yoram a Jeffrey WHITE. Hamas in Combat: The Military Performance of the Palestinian Islamic Resistance Movement. *Washington Institute for Near East Policy* [online]. Washington D.C, 2009, 7.10.2009, 22 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/media/3416>, s. 9

³⁴COHEN, Yoram a Jeffrey WHITE. Hamas in Combat: The Military Performance of the Palestinian Islamic Resistance Movement. *Washington Institute for Near East Policy* [online]. Washington D.C, 2009, 7.10.2009, 22 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/media/3416>, s. 17

organizační strukturu, jak bývá běžné u vojenských nebo polovojenských organizací. Al-Káida je v dnešní podobě spíše síť lokálně působících vzájemně se podporujících a komunikujících buněk, které mohou ve struktuře organizace působit dlouhodobě, nebo jen krátkodobě spolupracovat na konkrétní operaci. Byť se tedy může zdát, že naplnění požadavku na organizovanost bojující strany je zde hraniční, domnívám se, že vzhledem k schopnosti provádět organizačně náročné útoky, je tento požadavek naplněn. Dále je třeba vzít v úvahu její schopnost získávat a zbraně a prostředky pro útoky, schopnost získávat značné množství financí, a schopnost náborovat a cvičit nové rekruty.³⁵ Al-Káida je jedním z hlavních aktérů tzv. války proti terorismu, která se táhne již přes dvacet let a podle některých odhadů má již téměř jeden milion obětí, a to pouze ve válečných zónách. S přihlédnutím k výše uvedenému se domnívám, že konflikt USA a jejich koaličních partnerů s Al-Káidou a jejími partnery naplňuje definici vnitrostátního konfliktu dle společného článku 3 Ženevských úmluv.

4.2 Mezinárodní právo a vnitrostátní konflikt

Přesto, že většina moderních ozbrojených konfliktů se odehrává mezi státy a nestátními aktéry, je právní regulace tohoto druhu konfliktů v mezinárodním právu jen velmi strohá. Ženevské úmluvy a jejich dodatkové protokoly, které jsou základem právní úpravy válečných konfliktů v mezinárodním právu, se podle druhého společného článku vztahují jen na konflikt mezi státy, a dále potom dle článku 1 odst. 4 Protokolu 1 Ženevských úmluv na konflikty, ve kterých „*národy v rámci realizace práva na sebeurčení bojují proti koloniální nadvládě, okupaci a rasistickým režimům*“.³⁶ Na konflikt mezi teroristickou organizací a státem lze aplikovat pouze třetí společný protokol, Ženevských úmluv a dále některá pravidla obyčejové povahy.

³⁵ SOULEIMANOV, Emil. *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 394 s. ISBN 80-86861-76-7., s. 288-294

³⁶ Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (1977), čl. 1, odst. 4

4.3 Legitimní cíle útoku ve vnitrostátním konfliktu

Pro zhodnocení legality cíleného zabíjení teroristů, je podstatné určit kdo je ve vnitrostátním konfliktu legitimním cílem útoku. Mezinárodní právo rozeznává v kontextu ozbrojených konfliktů dvě skupiny osob, a to kombatanty a civilisty. Kombatanty jsou osoby definované v článku 4 a) odst. 1, 2, 3 a 6 Třetí Ženevské úmluvy. Především jsou to příslušníci pravidelných ozbrojených sil některé ze stran konfliktu (armáda některého státu), dále se jedná o příslušníky milic nebo dobrovolnických sborů, jež jsou součástí těchto ozbrojených sil a o příslušníky jiných organizovaných odbojových skupin, které plní podmínky stanovené v čl. 4 a) odst. 2 Třetí Ženevské úmluvy, kterými jsou: Odpovědné velení skupiny, řádné označení členů skupiny, otevřené nošení zbraní a dodržování válečného práva a zvykového práva válečného. Za kombatanty se považují také členové civilního obyvatelstva, kteří se bez dostatečného času na řádné zorganizování do ozbrojených jednotek, spontánně chopili zbraní a bojují proti okupační armádě, za podmínek, že nosí zbraně otevřeně a dodržují válečné právo³⁷.

Civilní osoby jsou pak v článku 50 Dodatkového Protokolu I k Ženevským úmluvám definovány jako všechny osoby, které nelze klasifikovat jako kombatanty.³⁸

Legálním cílem útoku v mezinárodním konfliktu jsou pouze kombatanti, zároveň jim však náleží také práva, jako například status válečného zajatce a s ním spojené benefity a beztrestnost za účast na bojových akcích.³⁹ Naopak je nepřipustné útočit na civilisty, s výjimkou doby, kdy se přímo účastní nepřátelských akcí⁴⁰ – například vede palbu na nepřátelské síly, pokládá miny a nástražné systémy a podobně. Po tuto dobu je i civilista legitimním cílem.

V mezinárodním konfliktu jsou tak poměrně jasně dané kategorie osob, jejich práva a možnost útok na ně, nebo naopak jejich ochrana. Problém však

³⁷ Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci (1949), čl. 4 a), odst. 1,2,3,6

³⁸ Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (1977), čl. 50

³⁹ Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (1977), čl. 43 a 44

⁴⁰ Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (1977), čl. 51

nastává ve vnitrostátním konfliktu mezi státem a teroristickou organizací, jak jsme si nastínili výše, na který lze přímo vztáhnout jen regulace dle společného článku 3 Ženevských úmluv, který požaduje, aby se všemi osobami, které se přímo neúčastní nepřátelských aktivit, bylo zacházeno lidsky a bez jakékoliv diskriminace a dále specificky zakazuje proti těmto osobám:

„a) útoky na život a zdraví, zejména vražda ve všech formách, zmrzačení, kruté nakládání, trýznění a mučení,

b) braní rukojmí,

c) útoky proti osobní důstojnosti, zejména ponižující a pokořující zacházení,

d) odsouzení a vykonání popravky bez předchozího rozsudku vynesenoého řádně ustaveným soudem, poskytujícím soudní záruky uznané civilisovanými národy za nezbytné.“

Dále musí být ošetřeni ranění a nemocní, a pokud je to možné, mají se strany snažit na základě dohod aktivovat i zbytek Ženevských úmluv. Úmluvy tedy vnitrostátní konflikt tohoto typu regulují jen minimálně, a to požadavkem na zachování základů humánního chování v konfliktu.⁴¹

Neexistence přímo aplikovatelné legislativy, vede k vzniku rozdílných přístupů k postavení členů teroristických organizací ve vnitrostátních konfliktech a možnosti na ně útočit. Běžně je možné setkat se třemi přístupy. První přístup považuje členy teroristických skupin za civilisty, kteří mohou být cílem útoku jen v okamžiku, kdy se přímo účastní nepřátelské činnosti. Druhý přístup tyto osoby také pokládá za civilisty, ale rozšiřuje oblast činností, které pokládá za přímou účast na nepřátelské činnosti a připouští její pokračující charakter. Poslední přístup teroristy ve vnitrostátním konfliktu nepovažuje za civilisty, ale za osoby se statutem kombatanta. Následující podkapitoly se budou věnovat těmto přístupům.

⁴¹ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli (1949), čl. 3

4.3.1 Člen teroristické organizace jako civilista – restriktivní výklad

Tento názor vychází z toho, že mezinárodní právo zná jen dvě kategorie osob v ozbrojených konfliktech, a to kombatanty a civilisty. Vzhledem k tomu, že teroristické skupiny nemůžeme označit jako kombatanty, jedná se o civilisty. Na civilisty je možné útočit jen po dobu, kdy se přímo účastní nepřátelských bojových akcí.

Při chápání člena teroristické organizace jako civilisti, je zásadní výklad termínu „přímá účast na nepřátelských akcích“, který není v mezinárodním plánu nijak definován. Zastánci restriktivního výkladu tohoto pojmu jsou názoru, že jej lze aplikovat jen na velmi omezenou paletu činností a pouze po dobu jejich konání. Například Amnesty International je názoru, že lze pod tento pojem zařadit jen činnosti, které mají potenciál přímo působit škody na životech nebo materiálu protivníka.⁴² Podle tohoto výkladu tedy nelze útočit na osoby, které teroristické útoky organizují a řídí, dodávají teroristům zbraně a materiál, vyrábí bomby a další prostředky potřebné k provedení útoků nebo například zajišťují finance a jinak logisticky podporují teroristickou organizaci. Cílem může být pouze přímý vykonavatel útoku, tedy terorista, který střílí ze zbraně, pokládá bombu, odpaluje rakety, vede palbu z minometu a podobně.

Pokud jde o časové hledisko, proponenti restriktivního výkladu zastávají názor, že civilista ztrácí ochranu před útokem výhradně po dobu trvání bojové činnosti.⁴³ Je tedy vyloučeno vnímat účast osoby na více bojových střetech, jako pokračování bojové činnosti, a každé takové zapojení do boje je tedy nutné posuzovat jako jednotlivý akt. Pokud se tedy například člen teroristické organizace zapojuje pravidelně do bojové činnosti, například prováděním minometných útoků na protivníka, lze na něj útočit výhradně po dobu, kdy provádí útok, a ve chvíli,

⁴² Israel and the Occupied Territories: Israel must end its policy of assassinations. Amnesty international [online]. 4.7.2003 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/mde150562003en.pdf>, s. 4

⁴³ Israel and the Occupied Territories: Israel must end its policy of assassinations. Amnesty international [online]. 4.7.2003 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/mde150562003en.pdf>, s. 4

kdy útok přeruší a opustí palebnou pozici, přestává být legitimním cílem a opět nabývá plnou ochranu jako civilista.

4.3.2 Člen teroristické organizace jako civilista – extenzivní výklad

Podobně jako předešlý přístup k postavení členů teroristických organizací, je i tento model založen na chápání člena takovéto organizace jako civilisty, který může být legitimním cílem útoku jen po dobu jeho „přímé účasti na nepřátelských akcích“. Rozdíl mezi oběma přístupy tedy spočívá ve vnímání pojmu „přímá účast“, kdy jej zastánci tohoto přístupu vykládají mnohem volněji v rovině časové i v rovině zahrnutých aktivit.

V rámci tohoto přístupu se přihlíží k nutnosti alespoň minimální organizovanosti a spolupráce v rámci teroristických organizací a pojem „přímá účast“ se tedy vztahuje nejen na přímé vykonavatele útoků, ale také na jejich logistickou podpůrnou síť, jejich velitele a organizátory útoků. Zastánci tohoto přístupu také uplatňují volnější výklad vnímání rozsahu času, po který civilista ztrácí ochranu před útokem, kdy pokud se osoba dopouští útoků opakovaně, může být cílem útoku i v době mezi útoky, byť by třeba jen odpočívala doma a nečinili zvláštní přípravy k útoku, a to až do doby, kdy je zřejmé, že v činnosti nebude pokračovat. Tento přístup upřednostnil ve svém rozhodnutí ve věci cíleného zabíjení v roce 2005 i Nejvyšší soud státu Izrael.⁴⁴

4.3.3 Teroristé jako členové ozbrojených skupin s bojovou funkcí

Tento pohled zastává například Mezinárodní výbor Červeného kříže, který je prezentuje v příručce *Směrnice k výkladu pojmu přímá účast na nepřátelství*

⁴⁴ Supreme Court of Israel, sitting as the High Court of Justice. *Public Committee Against Torture in Israel v. Government of Israel (Targeted Killings)*. 11. 12. 2005. Case No. HCJ 769/02., odst. 37 a 39

v mezinárodním humanitárním právu.⁴⁵ Tento přístup je založen na názoru, že v každém konfliktu musí být alespoň dvě strany, ve vnitrostátním konfliktu to jsou ozbrojené síly státu a organizované ozbrojené skupiny druhé strany konfliktu. Na tyto organizované ozbrojené skupiny je pak do jisté míry nahlíženo jako na ozbrojené síly. Kdokoli, kdo převezme „pokračující bojovou funkci“ v takové skupině je po celou dobu své příslušnosti ke skupině legitimním cílem vojenského útoku. A to i ve chvíli, kdy ještě žádný konkrétní útok nebo přípravu na něj nevykonal. Zároveň však člen takové skupiny nepožívá ochranu před právními důsledky svého jednání v kontextu vnitrostátních zákonů dané země. Pokračující bojovou funkcí se zde myslí funkce v organizované ozbrojené skupině, která zahrnuje přípravování, provádění a velení v rámci operací, které spadají pod přímou účast na nepřátelských akcích.⁴⁶

U sporných pozic jako je výroba zbraní a výbušnin, získávání informací, logistická podpora a podobně je třeba hodnotit, jestli daná činnost podporuje nepřátelské akce přímo nebo nepřímo. Například pokud osoba řídí zásobovací vůz s municí, kterou vozí přímo členům skupiny za účelem okamžitého použití k útokům, lze takové jednání považovat za převzetí pokračující bojové funkce. Pokud ale převáží munici v týlu, například z továrny do přístavu k dalšímu odeslání do bojové zóny, je sice tento vůz legitimním vojenským cílem, ale na řidiče se pohlíží jako na civilistu, který se přímo nezapojuje do nepřátelských akcí a při případném rozhodování o útoku na daný vůz je třeba ho vnímat jako civilní oběť.⁴⁷

⁴⁵ MELZER, Nils. *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law* [online]. Geneva: International Committee of the Red Cross, 2009 [cit. 2022-02-21]. ISBN 978-2-940396-04-7. Dostupné z: <https://shop.icrc.org/interpretive-guidance-on-the-notion-of-direct-participation-in-hostilities-under-international-humanitarian-law-pdf-en.html>

⁴⁶ MELZER, Nils. *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law* [online]. Geneva: International Committee of the Red Cross, 2009 [cit. 2022-02-21]. ISBN 978-2-940396-04-7. Dostupné z: <https://shop.icrc.org/interpretive-guidance-on-the-notion-of-direct-participation-in-hostilities-under-international-humanitarian-law-pdf-en.html>, s. 33-34

⁴⁷ MELZER, Nils. *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law* [online]. Geneva: International Committee of the Red Cross, 2009 [cit. 2022-02-21]. ISBN 978-2-940396-04-7. Dostupné z: <https://shop.icrc.org/interpretive-guidance-on-the-notion-of-direct-participation-in-hostilities-under-international-humanitarian-law-pdf-en.html>, s. 51–56

4.3.4 Vyhodnocení a porovnání přístupů k postavení teroristů ve vnitrostátním konfliktu

Nejprve se chci vyjádřit k prvnímu zmíněnému přístupu „Člen teroristické organizace jako civilista – restriktivní výklad“. Přesto, že je bez pochyb, že by válčící strany měli usilovat o co nejmenší ztráty na životech, zdraví a majetku civilního obyvatelstva, soudím, že takovýto výklad naprosto nepřiměřeně zvýhodňuje členy teroristických organizací a jiných nestátních aktérů ve vnitrostátních konfliktech. Pokud se osoba rozhodne vstoupit do teroristické organizace, nebo dlouhodobě podnikat nepřátelské akce, pak soudím, že je naprosto opodstatněné, aby k takové osobě bylo přistupováno odlišně než k civilistovi, který se dopustil ojedinělého aktu nepřátelství, takováto osoba učinila obdobné rozhodnutí, jako člověk, který se rozhodl vstoupit do ozbrojených sil své země a vědomě se vzdal ochrany civilisty. Restriktivní výklad přímé účasti na nepřátelství staví ozbrojené síly země v konfliktu s teroristickou organizací do velice nevýhodné pozice a vytváří pro činnost teroristických organizací velmi pohodlné podmínky. Problematický je jak výklad doby, po kterou terorista ztrácí ochranu, tak velmi omezené vnímání činností, které se za přímou účast na nepřátelství považují. Problémy tohoto přístupu jsou zvláště výrazné v kontextu konfliktů jako je izraelsko-palestinský konflikt nebo tzv. válka proti terorismu, kdy se členové teroristických skupin ukrývají v oblastech, kde z geografických nebo socio-politických důvodů není možné vykonávat efektivní policejní dohled a teroristy zadržet, v takovém prostředí může být jediná možnost preventivního opatření útok dronu nebo třeba letecký útok. Problematické je i omezení pouze na přímé vykonavatele útoků. Terorista v „první linii“, který se opásá výbušninou a odpálí se v autobusu, nebo z minometného postavení ostřeluje město je postradatelný, a jeho likvidací nedosáhne stát velkého posunu v boji s teroristickou organizací. Vhodným cílem likvidace je především vedení teroristických organizací, organizátoři útoků, výrobci výbušných zařízení a podobně, jejich likvidací, lze působení organizace po určitou dobu omezit a zabránit potencionálním útokům. Tento přístup je dle mého názoru nepřiměřeně restriktivní, vnáší do konfliktu značnou právní nerovnost a je naprosto nevhodný.

Za vhodnější považují zbylé dva přístupy, které lépe reflektují realitu moderních konfliktů. Jedná se o velmi podobné přístupy, které se dle mého názoru vhodně doplňují a věřím, že ideální je použít oba zároveň. Tedy ve chvíli, kdy je stát v konfliktu s nějakou organizovanou teroristickou skupinou, jako například Hamás, považují za vhodné pohlížet na jeho členy, kteří přijali „pokračující bojovou funkci“, jak je popsána výše, jako na členy organizované ozbrojené skupiny, spíše než jako na civilisty, a mělo by být možné na ně útočit bez další nutnosti dokazování jejich příprav na konkrétní útok, a to od okamžiku, kdy tuto funkci přijmou. Tento názor zastávám z důvodu, že přijetím pokračující bojové funkce v teroristické organizaci osoba vyjadřuje ochotu a vůli podřídit se hierarchii organizace a účastnit se nepřátelských bojových akcí, a proto jí dle mého názoru nemůže náležet stejná ochrana jako civilním osobám.

Pokud se v rámci konfliktu začnou útoků dopouštět jednotliví civilisté, nebo nedostatečně organizované skupiny civilistů (např. malá teroristická skupina bez jasné organizace a velení), považují za vhodné využít přístup, kdy se na takové osoby pohlíží jako na civilisty a užije se rozšířený výklad pojmu „přímá účast na nepřátelství“. Takovýto přístup dává možnost a vyžaduje individuální vyhodnocení každého jednotlivého případu, zároveň umožňuje ozbrojeným silám efektivněji zasahovat proti teroristickým hrozbám.

Jsem názoru, že spojením dvou výše zmíněných přístupů lze dosáhnout nejlepší rovnováhy mezi potřebou ochrany civilistů a legitimními bezpečnostními zájmy státu. Kombinace přístupů umožňuje efektivní zasahování, proti osobám, které převzetím bojové funkce v teroristické organizaci projevili vůli dlouhodobě bojovat proti státu a případně se účastnit teroristických útoků, a zároveň poskytuje ochranu civilnímu obyvatelstvu ve formě požadavku na důkladnější vyhodnocení činnosti samostatně jednajících civilistů a malých nedostatečně organizovaných skupin, při zachování možnosti zásahu proti nim, pokud by jejich činnost byla trvalejšího rázu.

4.4 Regulace způsobů provádění útoku

Vzhledem k tomu, že většina moderních konfliktů mezi státy a teroristickými skupinami kromě společného 3 článku Ženevských úmluv nereguluje žádná mezinárodní legislativa, budu v této kapitole vycházet z mezinárodního práva zvykového. Za relevantní pro problematiku cíleného zabíjení považuji tři oblasti mezinárodního humanitárního zvykového práva, a to – povinnost dodržovat princip rozlišování mezi civilisty a komatanty, povinnost proporcionality útoku a povinnost dodržet princip prevence.⁴⁸

4.4.1 Princip rozlišování

Jedním ze základních pravidel všech konfliktů je princip rozlišování mezi civilisty a komatanty. První pravidlo mezinárodního humanitárního práva zvykového říká, že *„Strany konfliktu musí vždy rozlišovat mezi civilisty a komatanty. Útoky jsou přípustné pouze proti komatantům. Útoky nesmí být zaměřeny na civilisty“*. Dále jsou zakázány nerozlišující útoky, tedy útoky které nejsou specificky zaměřeny na vojenské objekty, útoky při nichž se využívají prostředky, které nelze zaměřit na konkrétní vojenský objekt a útoky vedené způsobem, který neumožňuje ovládat jejich účinek a zasahují jak vojenské objekty tak civilisty.⁴⁹ Pokud budeme vycházet z minulých kapitol, kde jsem určil, že k členům teroristických organizací je vhodné po dobu, kdy vykonávají pokračující bojovou funkci, přistupovat jako ke komatantům, pak soudím, že vhodně provedené cílené zabíjí teroristů výše zmíněné požadavky plně naplňuje. Cílené zabití, ať už provedené odstřelovačem, nebo moderní přesně naváděnou střelou či bombou umožňuje zaměřit útok pouze na vybrané osoby, a to i když se ukrývají v městské zástavbě, a udržet vedlejší škody na minimu.

Důležitou součástí požadavku na rozlišování je i potřeba spolehlivě odlišit cíl. Tento požadavek může být v konfliktech s teroristy, kteří nenosí rozlišovací znaky ani uniformy a ukrývají se mezi obyvatelstvem, náročné naplnit. Důležitou

⁴⁸ Obyčejová pravidla MHP, pravidla č.1, 11, 14 a 15-21

⁴⁹ Obyčejová pravidla MHP, pravidla č.1,11 a 12

roli hrají zpravodajské služby a jejich schopnost získávat spolehlivé informace ať už od agentů, informátorů, nebo různými technickými prostředky. Užitečným pomocníkem při vyhledávání a identifikaci cílů mohou být i drony. Moderní drony jsou vybaveny kamerami s vysokým rozlišením a umožňují detailně pozorovat prostředí a identifikovat osoby. Spojení dronu, který vykonává průzkumnou i útočnou funkci a informací zpravodajské služby, lze dosáhnout spolehlivé identifikace cíle a velké přesnosti útoku.

4.4.2 Proporcionalita útoku

„Je zakázáno zahájit útok, u něž lze očekávat, že může způsobit náhodné ztráty na životech civilních osob, jejich zranění, poškození civilních objektů nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu“⁵⁰

Při posuzování proporcionality porovnáme potencionální přínos likvidace teroristy s předpokládanými vedlejšími škodami. Ztráty na životech, zdraví a škody na majetku civilních osob lze do jisté míry kvantifikovat, problematičtější však je porovnání s vojenskými a bezpečnostními přínosy zabití daného teroristy. Při vyhodnocování přínosů likvidace nelze hodnotit jen postavení jedince v hierarchii teroristické organizace, ale také do jaké míry je pro fungování organizace důležitý, jak významně se podílí na teroristických útocích nebo například jak snadno je nahraditelný, což jsou hodnoty, které nelze snadno převést do čísel.

Určit, kdy je pravidlo proporcionality ještě dodrženo, a kdy už útok považujeme za neproporcionální není snadné. Určité extrémní případy mohou být snadno zhodnotitelné, například útok raketou na obyčejného pěšáka, který se nachází na rušném náměstí, je jistě neproporcionální, naopak pokud v rámci likvidace vysoce postaveného a důležitého člena teroristické organizace zemře jeden poblíž stojící člověk, lze takový útok identifikovat jako přiměřený. Často se

⁵⁰ Obyčejová pravidla MPH, pravidlo č. 14

však jedná o méně vyhraněné případy a u těch je třeba posoudit každý jednotlivě a vždy udělat vše pro minimalizaci vedlejších škod.

4.4.3 Princip prevence

Posledním požadavkem mezinárodního humanitárního práva zvykového je principi prevence. Tento principi funkčně navazuje na předchozí dva principy a doplňuje je. Princip prevence vyžaduje, aby bojující strany udělaly vše, co je v jejich možnostech a pomůže to omezit dopad útoků na civilní obyvatelstvo a jeho majetek, pokud to je to vzhledem k situaci možné.⁵¹ V kontextu cíleného zabíjení to může znamenat například, volba vhodného prostředku, doby a místa útoku. Široký výběr moderních prostředků a zbraní umožňuje zvolit vhodný nástroj pro každou konkrétní situaci. Efektivním nástrojem pro vykonávání cíleného zabíjení v souladu s principem prevence mohou být ozbrojené drony. Drony mohou cíl sledovat dlouhé hodiny, ba i dny a vyčkávat na vhodnou chvíli k útoku, jsou vybaveny moderními kamerami pro sledování okolí, díky kterým, lze mít přehled o civilních osobách v okolí, a mohou být vybaveny přesnými laserem naváděnými zbraněmi⁵², které omezí vedlejší škody.

4.5 Shrnutí a zhodnocení legality v mezinárodním právu

V předešlých kapitolách jsem vyhodnotil jednotlivé problémy, které je potřeba brát v úvahu při hodnocení legality cíleného zabíjení v kontextu mezinárodního práva. Určil jsem, že konflikt mezi teroristickou organizací a státem je nutný kvalifikovat jako konflikt vnitrostátní. Následně bylo určeno postavení členů teroristické organizace v konfliktu, kdy jsem došel k závěru osoby, které

⁵¹ Obyčejová pravidla MPH, pravidlo č. 15

⁵² MQ-9 Reaper. *Official United States Air Force Website* [online]. Langley 2021, Březen 2021 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.af.mil/About-Us/Fact-Sheets/Display/Article/104470/mq-9-reaper/>

MQ-1B Predator / MQ-1C Gray Eagle / MQ-9 Reaper. *AeroWeb* [online]. Newtown [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <http://www.fi-aeroweb.com/Defense/MQ-1-Predator-MQ-9-Reaper.html>

převzaly pokračující bojovou funkci v teroristické organizaci je vhodné vnímat jako kombatanaty a jsou tedy legitimním cílem útoku po celou dobu svého členství v organizaci. Závěrem byla určena některá omezení zvykového humanitárního práva mezinárodního, které se vztahují na cílené zabíjení. Na základě výše zjištěných poznatků soudím, že při dodržení správné volby cíle a omezení vedlejších škod v souladu s principy proporcionality a prevence, je cílené zabíjení z pohledu mezinárodního práva legální.

4.6 Právní úprava cíleného zabíjení ve státě Izrael

Následující podkapitoly se budou věnovat vnímání cíleného zabíjení izraelskými institucemi. Pozornost bude věnována dvěma důležitým dokumentům, a to jednak vnitřnímu pohledu izraelské armády na cílené zabíjení a jeho legalitu a jednak rozhodnutí izraelského nejvyššího soudu, který rozpracoval právní názor na legalitu cíleného zabíjení, jeho pravidla a limitace v kontextu mezinárodního práva. Poslední podkapitola je věnována krátkému pohledu na výkon cíleného zabíjení a dodržování pravidel stanovených nejvyšším soudem.

4.6.1 Vnitřní úprava dle právníků IDF

Po začátku druhé intifády už IDF vzhledem k rozsahu užívání cíleného zabíjení palestinských teroristů nemohla věrohodně praktikování cílených likvidací popřít. Palestinci navíc nasbírali řadu hmatatelných důkazů v podobě nevybuchlých raket a částí vybuchlých raket s hebrejským značením. Izrael také doufal v odstrašující a demoralizující účinek přiznání cíleného zabíjení, palestiništi teroristé si nikdy neměli být jisti, jestli jeden z mnoha průzkumných dronů, které denně létaly nad jejich hlavami, není ozbrojen raketou určenou právě pro ně.⁵³

Vzhledem k veřejnému přiznání politiky cíleného zabíjení bylo potřeba vyřešit právní stránku věci. V prosinci roku 2000 pověřil náčelník hlavního štábu Šaul Mofaz generálního vojenského prokurátora Menachema Finkelštejna

⁵³ BERGMAN, Ronen. *Zabij jako první: tajná historie izraelských cílených útoků*. Přeložil Gita ZBAVITELOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2019. ISBN 978-80-7617-970-7, s. 490

vypracováním právního rozboru cíleného zabíjení, který by ho legálně ospravedlnil. Finkelštejn výsledek práce předložil v lednu 2001. Podle konečného dokumentu nelze na izraelsko-palestinský konflikt pohlížet jako na standartní situaci vynucování práva policejními sbory. Jedná se podle něj o ozbrojený konflikt, který sice není standartní válkou, ale svou povahou k ní má nejbližší, a proto na něj lze částečně aplikovat válečné právo. Dále dokument pojednává o dalším z problémů právního posouzení konfliktu, a to statutu teroristů v rámci mezinárodního práva. Běžně jsou v rámci válečného práva rozpoznávány dvě kategorie osob: civilisté a kombatanti. Protože teroristy podle Finkelštejna nelze zařadit ani do jedné z kategorií, navrhnul novou kategorii osob v ozbrojeném konfliktu, kterou označil jako „nezákonný kombatant“ (unlawful combatant). Nezákonným kombatantem je každý aktivní člen teroristické organizace, a to i ten, který se aktivně neúčastní boje. Takový člověk je na rozdíl od osoby se statutem civilisty po celou dobu svého členství v teroristické organizaci legitimním cílem útoku, a to i ve chvíli, kdy se bojů přímo neúčastní, zároveň mu ale není v případě zadržení přiznán statut válečného zajatce a je v trestně-právní rovině v plném rozsahu odpovědný za své jednání jako běžný civilista.

Finkelštejn dále stanovil podmínky za jakých lze cílené zabití vykonat:

1. Jsou k dispozici spolehlivé informace že osoba provedla nebo zorganizoval teroristický útok a chystá se toto zopakovat.
2. Cílené zabíjení nesmí sloužit jako odvetné opatření.
3. Pokud je to možné, je vhodnější osobu zadržet a soudit.
4. Kolaterální škody způsobené útokem musí být přiměřené přínosu útoku.
5. Příkaz k likvidaci smí podepsat pouze premiér nebo ministr obrany.⁵⁴

Finkelštejnův právní rozbor byl první zveřejněný dokument, který stanovuje hranice, které by Izraelský obranný aparát neměl při vykonávání cílených likvidací překročit. Dokument poprvé jasně stanovuje, že zabití musí být provedeno jen v krajním případě obrany, a zakazuje trestné likvidace, jako byly dřívější likvidace

⁵⁴ BERGMAN, Ronen. *Zabij jako první: tajná historie izraelských cílených útoků*. Přeložil Gita ZBAVITELOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2019. ISBN 978-80-7617-970-7, s. 494 - 496

nacistických zločinců nebo zabití teroristů, kteří měli spojitost s masakrem na Mnichovské olympiádě 1972.

4.6.2 Rozhodnutí nejvyššího soudu státu Izrael

Když se se začátkem druhé intifády rozjel izraelský program cíleného zabíjení, podaly nevládní organizace na ochranu lidských práv Public Committee against Torture in Israel a LAW — Palestinian Society for the Protection of Human Rights and the Environment žalobu na tuto politiku izraelské vlády. Projednávání trvalo několik let a v roce 2006 přišel izraelský nejvyšší soud s rozsudkem o rozsahu 71 stran, kde rozebírá problematiku cíleného zabíjení teroristů z několika právních hledisek, kdy základem pro jeho rozhodnutí je rozbor pravidel mezinárodního práva válečného a humanitárního a náležitých úmluv a jejich aplikace na situaci izraelsko-palestinského konfliktu.⁵⁵

Jako jednu z prvních věcí soud určuje, jaký statut náležící teroristům v izraelsko-palestinském konfliktu. V první řadě soud vylučuje, že by palestínští teroristé spadali do kategorie kombatantů a v případě zajetí měli nárok na statut válečného zajatce, neboť vedou válku nezákonným způsobem, úmyslně útočí na civilisty a využívají je jako živé štíty, a nenosí žádné viditelné označení ani rozlišovací znaky⁵⁶.

Teroristé tedy spadají do kategorie civilistů, ale vzhledem k tomu, že se aktivně účastní války a provádějí útoky, nenáleží jim ochrana jako běžným civilistům. Izraelská vláda po soudu požadovala uznání kategorie „nezákonného kombatanta“ jako třetí oficiální kategorie válečného práva, ale ten toto odmítl, neboť usoudil, že byť mezinárodní právo s bojovou činností civilistů do jisté míry počítá, pro vznik nové kategorie není v právu odůvodnění. Soud však v rozsudku užívá označení „nezákonný kombatant“ jako označení kategorie civilistů, kteří se

⁵⁵ Supreme Court of Israel, sitting as the High Court of Justice. *Public Committee Against Torture in Israel v. Government of Israel (Targeted Killings)*. 11. 12. 2005. Case No. HCJ 769/02.

⁵⁶ Supreme Court of Israel, sitting as the High Court of Justice. *Public Committee Against Torture in Israel v. Government of Israel (Targeted Killings)*. 11. 12. 2005. Case No. HCJ 769/02., odst. 24 a 25

dlouhodobě se zapojují do nepřátelské činnosti (typicky příslušníci teroristických organizací). Tito „nezákonní kombatanti“ jsou po dobu účasti na v teroristické orgnaizaci, nebo dokud přesvědčivě neupustí od svých útoků, legitimním cílem vojenského útoku jako běžný kombatant, ale v případě zadržení je možné je soudit a potrestat jako civilisty. Do této kategorie jsou zahrnuti nejen přímí vykonavatelé útoků, ale také kompletní infrastruktura teroristických organizací, která na útoku pracuje, organizátoři, výrobci bomb i řidiči jsou legitimními cíli, vždy je však potřeba posoudit, zda činnost, kterou osoba vykoná směřuje k výkonu nebo přímé podpoře nepřátelských útoků, nebo se jedná o obecnou podporu organizace, kdy by osoba legitimním cílem již nebyla. Legitimním cílem vojenského útoku osoba zůstává po celou dobu účasti v teroristické organizaci, a to i tehdy, když zrovna neprovádí nepřátelskou činnost, a to až do doby, kdy od své činnosti dlouhodobě upustí, nebo opustí organizaci, ve které působí.⁵⁷

Soud dále určil 4 podmínky, které je podle něj třeba dodržet, aby mohlo být cílené zabití považováno za legální:

1. Musí být k dispozici spolehlivé informace o identitě cíle a jeho aktivní účasti na nepřátelských operacích.
2. Civilista („nezákonný bojovník“) nesmí být zabit, pokud existují méně závažné alternativy. Vždy je nutné volit postupy, které omezí základní lidská práva cíle v nejmenší možné míře. Pokud je to možné, je nutné cíl zadržet a stíhat před soudem. Pokud by však zadržení bylo příliš rizikové, je možné cíl zlikvidovat.
3. Po vykonané likvidaci musí vždy proběhnout nezávislé zpětné vyšetřování případu a ověření případných nároků na odškodnění civilistů, kteří byli poškozeni při likvidaci.
4. Pokud se nelze vyhnout vedlejší škodám, musí být naplněn požadavek na proporcionalitu a tyto škody řádně odůvodněny.⁵⁸

Soud pak dochází k závěru, že není možné cílené zabíjení teroristů jednoznačně označit za zákonné nebo nezákonné. Obecně lze říct, že pokud jsou

⁵⁷ Supreme Court of Israel, sitting as the High Court of Justice. *Public Committee Against Torture in Israel v. Government of Israel (Targeted Killings)*. 11. 12. 2005. Case No. HCJ 769/02., odst. 27-39

⁵⁸ Supreme Court of Israel, sitting as the High Court of Justice. *Public Committee Against Torture in Israel v. Government of Israel (Targeted Killings)*. 11. 12. 2005. Case No. HCJ 769/02., odst. 40

naplněny více zmíněné podmínky, nevylučuje soud legalitu cíleného zabití teroristy, ale každý případ je specifický a je proto nutné ho vždy pečlivě posoudit. Soud klade značný důraz na dodržení podmínek proporcionality, jako příklad uvádí reakci na útok střelce, který z domu střílí po vojácích nebo civilistech, kdy je zcela adekvátní reakcí střelbu opětovat, a případné riziko zranění kolemjdoucího nebo dalších osob v domě je přiměřené, naproti tomu bombardovat takovýto dům a ohrozit tak život osob na ulici a lidí bydlících v přilehlých domech je podle soudu nepřijatelné. Podobně je třeba vyhodnocovat každý případ cíleného zabití, zvážit vojenské a bezpečnostní přínosy likvidace daného teroristy a riziko vedlejších škod spojené s provedením likvidace a na základě toho rozhodnout o jejím provedení. Dále soud zdůrazňuje důležitost dodržování pravidel právního státu za všech okolností, a upozorňuje, že ani závažnost boje s terorismem neomlouvá případné porušení zákona.⁵⁹

Závěrem soud upozorňuje na problém aplikace mezinárodních právních norem upravujících válečné konflikty, kdy tyto normy byly zpravidla reakcí na první a druhou světovou válku a nereflektují realitu moderních asymetrických konfliktů a války proti terorismu, neposkytují dostatečnou možnost kategorizace osob (teroristů) v moderních konfliktech a určení jejich právního postavení.⁶⁰

Na základě výše popsaných závěrů soud 14 prosince 2006 rozhodl o zamítnutí požadavků žalující strany na zákaz praktikování politiky cíleného zabíjení státem Izrael. Ačkoli soud cílené zabíjení teroristů explicitně za legální neoznačuje, jeho nezakázáním a určením pravidel ho defacto vládě za určitých podmínek povoluje, respektive vylučuje, že by bylo nelegální.

⁵⁹ Supreme Court of Israel, sitting as the High Court of Justice. *Public Committee Against Torture in Israel v. Government of Israel (Targeted Killings)*. 11. 12. 2005. Case No. HCJ 769/02., odst. 46

⁶⁰ Supreme Court of Israel, sitting as the High Court of Justice. *Public Committee Against Torture in Israel v. Government of Israel (Targeted Killings)*. 11. 12. 2005. Case No. HCJ 769/02., s. 519, odst. 1

4.6.3 Dodržování práva při výkonu cíleného zabíjení státem Izrael

Přesto, že rozhodnutí izraelského nejvyššího soudu je k vládní politice cílených likvidací poměrně benevolentní a dává státu v této oblasti značnou volnost, někteří autoři věří, že izraelské obranné a bezpečnostní síly v některých případech nedodržují ani základní rámec pro cílené likvidace určený soudem. Příkladem porušení hned několik ze soudem určených podmínek pro legalitu cíleného zabití je zastřelení Umara al-Kawasámi, kterého kolem 3:30 hodin 7. ledna 2011 v jeho posteli zastřeli vojáci ze speciální jednotky izraelské armády Duvdevan. Prvním problémem byla nedostatečná identifikace osoby, cílem operace totiž nebyl bezúhonný 65-letý al-Kawasáma, ale terorista Wail al-Bitár, který byl čerstvě propuštěn z palestinské vazby, a který bydlel o patro níže. Izraelští vojáci si z důvodu zasazení domu do svahu spletli patra a vtrhli do nesprávného bytu, zde poté vstoupil do ložnice a al-Kawasáma bez jakékoli identifikace z několika metrů zastřelili. Takovýto postup je příkrém rozporu s podmínkami nejvyššího soudu, který jasně určuje, že je nezbytné spolehlivě určit identitu cíle, než dojde k samotné likvidaci. Dalším problémem je samotné rozhodnutí o vykonání likvidace. Byť izraelské úřady tvrdí, že cílem operace bylo zatčení al-Bitára, není snadné uvěřit oficiálnímu vysvětlení IDF, že dva vojáci elitní protiteroristické jednotky se cítili ohroženi na životě podezřelým pohybem, který měl neozbrojený rozespálý 65-letý muž udělat. Někteří autoři vidí jako mnohem pravděpodobnější, že jejich úkolem bylo zabít al-Bitára, kterého nakonec museli zatknout, protože po zaslechnutí střelby utekl na ulici, kde se s rukama nad hlavou vojákům vzdal. Byť IDF uznala pochybení, nikdo nebyl odsouzen a případ byl zapomenut jako další podobné⁶¹. Pokud vojáci skutečně šli provést cílené zabití, pak jde o hrubé porušení další z podmínek nejvyššího soudu, totiž nejprve se

⁶¹ KOCH, Egmont R. *Povolení zabíjet: vraždící komanda Mosadu a ostatních tajných služeb*. Přeložil Vítězslav ČÍŽEK. Praha: Ikar, 2015, 351 s. ISBN 978-80-249-2841-8, s. 233-239

ASSADI, Mohammed. Israeli troops kill wrong man in Hamas raid. *Reuters* [online]. Londýn, 7.1.2011 [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSTRE7062LN20110107>

pokusit osobu zadržet, pokud to okolnosti dovolují, a v tomto případě je bez pochyb, že zadržení možné bylo.

Mohlo by se tedy zdát, že IDF v tomto případě naprosto hrubě porušila rozhodnutí Nejvyššího soud. Je však třeba dodat, že v kontextu izraelsko-palestinského konfliktu, kdy jsou vojáci kvůli neustálému riziku útoku teroristy pod značným mentálním tlakem, příležitostně dochází k situacím, kdy voják špatně vyhodnotí situaci a použije zbraň proti osobě, která ve skutečnosti nepředstavovala hrozbu odůvodňující použití smrtící síly. Že šlo spíše o chybu jednotlivce, než promyšlenou likvidaci napovídá i fakt, že zatčení dalších z propuštěných teroristů se obešlo bez úmrtí.⁶² Domnívám se tedy, že byt' nelze úmysl al-Bitára zabít vyloučit, je pravděpodobnější, že šlo o nepovedené zatčení. Přesto, že v Izraeli příležitostně dochází k usmrcení osob, které někteří autoři a instituce hodnotí jako neoprávněné, nejedná se ani tak o cílená zabití, jako spíše o nepřiměřené použití síly. Soudím, že v současné době nejsou dány důvodná podezření, že Izrael využívá cílená zabití v neodůvodněných případech nebo nezákonným způsobem.

5 Funguje cílené zabíjení?

Hlavním úkolem cíleného zabíjení je oslabit teroristickou organizaci a omezit její schopnost provádět teroristické útoky, v této kapitole budeme hledat odpověď na otázku, zda se mu to daří. Kapitola bude zaměřená především na data z Izraele, protože vzhledem k lokální povaze konfliktu a jasnějšímu vymezení stran než například v mezinárodním boji s terorismem lze přesněji vyhodnotit dostupná data a učinit na jejich základě závěry.

Kritici cíleného zabíjení poukazují na fakt, že byt' může zabránit jednomu teroristickému útoku, organizace na ni často reagují ještě větší odvetou, zabíjení

⁶² KERSHNER, Isabel. Israeli Soldier Discharged Over Killing of Unarmed Palestinian. *The New York Times* [online]. 19.1.2011 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/01/20/world/middleeast/20israel.html>

Palestinian killed in Israeli raid. *Aljazeera* [online]. 7.1.2011 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2011/1/7/palestinian-killed-in-israeli-raid-5>

teroristů navíc může posilovat popularitu teroristické organizace v populaci a ze zabitých teroristů se stávají mučedníci, kteří jsou inspirací pro další. Ačkoli výše zmíněné problémy nelze úplně popřít, zdá se, že jejich rozsah není významný a výhody plynoucí z cíleného zabíjení je převyšují. Ukázalo, že palestinské obyvatelstvo je hněvem z cíleného zabití významné osoby ovlivněno jen krátkodobě a například i v roce 2003, kdy byl program cíleného zabíjení IDF na vrcholu, podporovala většina Palestinců příměří.⁶³ Data z Izraele ukazují, že hlavní cíl cíleného zabíjení, ochránit život civilistů, se daří naplňovat. V průběhu druhé intifády se ukázalo, že byť teroristické organizace reagovali na Izraelské represe zvýšením počtu útoků, jejich efektivita významně klesala. Zatímco v roce 2002 provedli Palestinci 34 teroristických útoků, při kterých zabili 185 osob, v roce 2005 došlo k 179 útokům, ale ty měli jen 21 obětí.⁶⁴

Pokud teroristické organizace přicházejí o své velení, organizátory útoků, výrobce výbušnin a výbušných zařízení a další odborníky, které nelze snadno a rychle nahradit náboem „z ulice“, jejich činnost je narušena a nejsou schopny provádět sofistikované útoky a působit vysoké ztráty na životech. Toho by však nebylo možné dosáhnout likvidací jen několika málo osob, je třeba odstranit co největší množství důležitých členů teroristických organizací a co nejrychleji se zaměřit na jejich nástupce. Právě tak izraelské ozbrojené síly postupovaly, když mezi lety 2000-2004 provedly 159 cílených útoků a zabily 248 členů teroristických organizací.⁶⁵ Vysoká frekvence cílených útoků také účinně narušuje běžné fungování teroristických organizací. Vůdcové a další důležité osoby v organizaci jsou nuceny přijmout přísná bezpečnostní opatření, omezit cestování, skrývat se, nevystupovat na veřejnosti a stáhnout se do ústraní, často nemohu navštěvovat ani vlastní rodiny a pokud, tak jen tajně, nejlépe ve skrytu noci. Dlouhodobý stres

⁶³ Byman, Daniel. Do Targeted Killings Work?, *Foreign Affairs*, 85(2), New Yourk: Council on Foreign Relations, 2006, s. 95–111, Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/20031914?read-now=1&seq=6#page_scan_tab_contents, s. 99 - 100

⁶⁴ MIPT: Terrorism Knowledge Base, cit. In: Byman, Daniel. Do Targeted Killings Work?, *Foreign Affairs*, 85(2), New Yourk: Council on Foreign Relations, 2006, s. 95–111, Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/20031914?read-now=1&seq=6#page_scan_tab_contents, s. 103

⁶⁵ Zussman, Asaf, a Noam Zussman. "Assassinations: Evaluating the Effectiveness of an Israeli Counterterrorism Policy Using Stock Market Data." *Journal of Economic Perspectives*, 20 (2), Nashville: American Economic Association, 2006, s. 193-206. Dostupné z: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.20.2.193>, s. 196

a nutnost neustálého utajení místa pobytu komplikují fungování teroristických organizací. Nutnost neustálého skrývání také oslabuje podporu u veřejnosti, vůdce, který se neustále schovává může jen těžko motivovat své následovníky a získávat nové členy pro organizaci.

Cílené zabíjení není jen účinným prostředkem omezení počtu obětí teroristických útoků, ale pomáhá i v boji s následkem teroru na společnost. Teroristé se pokouší vytvářet atmosféru strachu a nedůvěry v ochranu státu, pokud bezpečnostní složky nemohou teroristy zadržet a jinými způsoby zabránit útokům, je cílení zabíjení způsobem, jak převzít iniciativu a vrátit obyvatelstvu důvěru v stát, někteří občané můžou zabití teroristy také vnímat jako spravedlivý trest. Data z Izraele ukazují, že když je zabit výše postavený člen vojenské části teroristické organizace, trh na to reaguje pozitivně, naopak pokud je zabit člen politické části organizace (například duchovní vůdce a podobně), ke to vnímané negativně a trh klesá, na zabití běžného pěšáka trh nereaguje.⁶⁶

Soudím tedy, že správně realizovaná politika cíleného zabíjení je funkční nástroj v boji s terorismem a v případech kdy není možné zadržení osoby, které je vždy vhodnější volbou, může být nejvhodnějším řešením. Důležité je udržovat vysokou frekvenci útoků a zaměřovat se na výše postavené členy vojenských křídel teroristických organizací. Klíčovým aspektem úspěšnosti je robustní zpravodajská síť, která umožňuje identifikovat a vyhledávat vhodné cíle k likvidaci.

6 Etika a cílené zabíjení

Cílené zabíjení je velice kontroverzní téma, a zvláště mezi lidskoprávními organizacemi má řadu kritiků. Některé organizace jsou názoru, že cílené zabíjení teroristů je dle mezinárodního práva je vždy nelegální, cílené zabíjení označují jako vraždu nebo mimosoudní popravu a kritizují absenci řádného soudu a možnosti obhajoby, zvláště kritické potom tyto organizace bývají k likvidaci

⁶⁶ Zussman, Asaf, a Noam Zussman. "Assassinations: Evaluating the Effectiveness of an Israeli Counterterrorism Policy Using Stock Market Data." *Journal of Economic Perspectives*, 20 (2), Nashville: American Economic Association, 2006, s. 193-206. Dostupné z: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.20.2.193>, s. 204

teroristů, kteří útoky přímo nevykonávají (organizátoři, výrobci bomb, velitelé...). Organizace také kritizují riziko úmrtí nevinných civilistů.⁶⁷

Otázkou problému legality cíleného zabíjení v mezinárodním právu se v této kapitole zabývat nebudu, byla již řešena v kapitolách dřívějších. Zbytek kritiky cíleného zabíjení teroristů rozdělím do dvou částí, první se bude věnovat zhodnocení morálního ospravedlnění samotného rozhodnutí teroristu usmrtit, druhá část se bude věnovat problematice rizika pro civilní obyvatelstvo, jeho míře a ospravedlnění.

Odpůrci cíleného zabíjení ho vnímají jako popravu bez řádného procesu, říkají, že terorista je civilista a lze ho zabít jen v sebeobraně, pouze po dobu, kdy právě provádí útok. Zabít takového člověka mimo boj je pro ně vraždou. Otázku, zda teroristům dle mezinárodního práva náleží statut civilisty a kdy na ně lze útočit, ponechám stranou a budu se věnovat otázce, zda je z pohledu etiky odůvodněné teroristovi statut civilisty přisoudit. Civilista je z principu osoba, která stojí stranou bojů, chce jen v poklidu žít a nepředstavuje pro nikoho nebezpečí, proto je nedotknutelnost civilistů univerzálně uznávaným pravidlem války a úmyslné zabíjení civilistů nelze ospravedlnit. Terorista však není mírumilovný civilista, není to ani běžný kriminálník, terorista je člověk, který se vědomě rozhodne zabít a mrzačit lidi, obvykle civilisty, aby prosadil svou vizi. Takový člověk musí nést riziko, že jednou se něčím cílem stane on. Odpůrci cíleného zabíjení někdy kritizují, že se cílem útoku stávají organizátoři útoků, velitelé organizací a další důležité osoby v organizaci, které se útoku přímo neúčastní, je prý nemorální takového člověka zabít, když nepředstavuje přímé nebezpečí. S tím musím nesouhlasit, jsou to přeci právě tito lidé v pozadí útoků, které je třeba vinit ze smrti nevinných osob především, oni získávají a cvičí budoucí útočníky, oni je vybavují výbušninami a organizují útoky, a jsou to oni, kdo o útoku rozhodují. Tito lidé nesou hlavní zodpovědnost za teroristické útoky, přisuzovat jim ochranu jako civilistům je nejen nepraktické, ale dle mého názoru pro to ani není morální odůvodnění.

⁶⁷ Israel and the Occupied Territories: Israel must end its policy of assassinations. Amnesty international [online]. 4.7.2003 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/mde150562003en.pdf>, s. 1 a 4

Druhý problém, který kritici cíleného zabíjení často zmiňují je riziko vedlejších škod na životech poblíž se nacházejících civilistů. Toto je naprosto legitimní obava, zabránění teroristickým útokům a ochrana civilního obyvatelstva je nakonec hlavním cílem cíleného zabíjení. Podle mého názoru však dostatečně opatrně prováděné cílené zabíjení nepředstavuje nepřiměřené riziko. Podle dat izraelské lidskoprávní organizace B'Tselem zabili od roku 2000 izraelské bezpečnostní síly 302 osob, které byly cílem útok, a 268 civilistů, kteří cílem nebyli⁶⁸, na jednoho teroristu tedy připadá méně než jeden neúmyslně zabitý civilista. Vezmeme-li v potaz, že na izraelsko-palestinský konflikt nelze pohlížet jako ne běžné vynucování práva ve státě, ale spíše jako na ozbrojený konflikt, který si za své dlouhé trvání vyžádal již množství obětí, považuji tento poměr za přijatelný. Jistě by bylo možné počet ztráty civilních životů ještě omezit, například přijetím přísnějších měřítek pro posuzování vedlejších rizik při rozhodování o provedení útoku nebo větším důrazem na používání útoků střelnou zbraní, místo útoků raketami a bombami, taková opatření by však mohla zásadně omezit možnost útoky vykonávat a neumožnila by je provádět v dostatečném množství, aby si zachovali efektivitu. K problematice vedlejších škod je ještě třeba uvést, že k cílenému zabití se přistupuje jen v případech, kdy zadržení teroristy není možné, nebo by vyžadovalo rozsáhlou operaci, která by měla za následek větší množství obětí na straně vojáků i civilistů. V takovém případě věřím, že je povinností státu vůči jeho občanům zajistit jejich bezpečí, a pokud stát, nebo entita ovládající území, kde se terorista ukrývá není schopný nebo ochotný proti němu zasáhnout, pak je legitimní na něj provést cílený útok, i za cenu vedlejších škod na životech. Samozřejmě je nezbytné držet se zásady přiměřenosti a vyhodnotit, jak je cíl pro vlastní občany nebezpečný, do jaké míry jeho likvidace přispěje k zvýšení bezpečnosti a jaké hrozí vedlejší škody, a na základě toho rozhodnout o provedení nebo odložení útoku.

Jsem tedy názoru, že cílené zabíjení může být morální. Požadavek na ochranu života a zdraví občanů státu je naprosto legitimním důvodem k provedení

⁶⁸ Fatalities: All data. *Btselem* [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://statistics.btselem.org/en/all-fatalities/by-date-of-incident?section=overall&tab=overview&YaadHisul=%5B%22no%22%5D>

útoku, pokud nejsou k dispozici jiné stejně účinné prostředky. Nelze nadřazovat teroristovo právo na život, bezpečí vlastních občanů. Zajištění bezpečnosti je jedním z nejdůležitějších, ne-li tím nejdůležitějším úkolem státu, představu, že při nemožnosti teroristu zadržet je stát morálně povinen zůstat nečinný, pokládám za absurdní. To však neznamená, že v rámci politiky cíleného zabíjení nemůže dojít i k útokům, které ospravedlnit nelze. Před každým útokem musí být provedeno zhodnocení rizik pro nezúčastněné osoby, je třeba vyvarovat se nepřiměřeným vedlejším škodám na životech, vzhledem k přínosům zabití daného teroristy a zhodnotit, zda je dostatek důkazů o jeho zapojení do teroristických útoků.

7 Závěr

V této práci jsem se zabýval cíleným zabíjením teroristů a snažil jsem se čtenáři přinést ucelený vhled do problematiky. Mimo to jsem na počátku práce stanovil tři otázky, na které jsem hledal odpověď:

1. Může být cílené zabíjení teroristů v ozbrojeném konfliktu legální dle mezinárodního práva?
2. Může být cílené zabíjení teroristů morálně ospravedlnitelné?
3. Je cílené zabíjení účinným nástrojem v boji proti terorismu?

Vzhledem k tomu, že cílené zabíjení je velmi kontroverzní téma, a není, podobně jako konflikty státu s organizací teroristického typu, upraveno v legislativě, mohou dojít jiní autoři k diametrálně odlišným výsledkům. Já jsem zjistil, že při vnímání teroristů jako kombatantů, což je přístup, který považuji za nejvhodnější a nejlépe odrážející realitu moderních konfliktů, je při dodržení dalších pravidel mezinárodního humanitárního práva zvykového cílené zabíjení teroristů legální. Pokud jde o morální stránku problému, došel jsem k závěru, že politika cíleného zabíjení je morálně ospravedlnitelná. Konečně v otázce účinnosti cíleného zabíjení teroristů soudím, že tato praxe může být při vhodné provedení velmi účinná, omezit operační schopnosti teroristické organizace a ochránit životy obyvatel.

8 Zdroje

Monografie:

BERGMAN, Ronen. *Zabij jako první: tajná historie izraelských cílených útoků*. Přeložil Gita ZBAVITELOVÁ. Praha: Euromedia Group, 2019. ISBN 978-80-7617-970-7

KOCH, Egmont R. *Povolení zabíjet: vraždící komanda Mosadu a ostatních tajných služeb*. Přeložil Vítězslav ČÍŽEK. Praha: Ikar, 2015, 351 s. ISBN 978-80-249-2841-8

MARTIN, Matt J., Charles W. SASSER a Vlastimil DOMINIK. *Predator: pilotem v letecké válce vedené na dálku v Iráku a Afghánistánu*. Neratovice: Omnibooks, 2016, 233 stran, 8 nečíslovaných stran obrazových příloh : ilustrace (převážně barevné), portréty ; 22 cm. ISBN 978-80-87788-64-6.

MELZER, Nils. *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law* [online]. Geneva: International Committee of the Red Cross, 2009 [cit. 2022-02-21]. ISBN 978-2-940396-04-7. Dostupné z: <https://shop.icrc.org/interpretive-guidance-on-the-notion-of-direct-participation-in-hostilities-under-international-humanitarian-law-pdf-en.html>

MELZER, Nils. *Targeted Killing in International Law* [online]. Oxford, Oxford University Press, 2008[cit.2022-02-25].ISBN9780199533169.,s.5, Dostupné z: https://play.google.com/store/books/details/Nils_Melzer_Targeted_Killing_in_International_Law?id=06LFAgAAQBAJ

MICHÁLEK, Luděk. *Zpravodajství a zpravodajské služby*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 303 s. ISBN 978-80-7380-428-2

SOULEIMANOV, Emil a kolektiv. *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 394 s. ISBN 80-86861-76-7.

Články v odborných publikacích:

Byman, Daniel. *Do Targeted Killings Work?*, *Foreign Affairs*, 85(2), New Yourk: Council on Foreign Relations, 2006, s. 95–111, Dostupné z:

https://www.jstor.org/stable/20031914?read-now=1&seq=6#page_scan_tab_contents

COHEN, Yoram a Jeffrey WHITE. Hamas in Combat: The Military Performance of the Palestinian Islamic Resistance Movement. *Washington Institute for Near East Policy* [online]. Washington D.C, 2009, 7.10.2009,[cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/media/3416>,

Faddis, Charles S. „A Perspective on Intelligence Reform. *Perspectives on Terrorism*, 3(1), Terrorism Research Institute, 2009, s. 20–26, <http://www.jstor.org/stable/26298396> ,

Hunter, Thomas Byron. Targeted Killing: Self-Defense, Preemption, and the War on Terrorism. *Journal of Strategic Security*, 2(2), Tampa, University of South Florida Board of Trustees, 2009, dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/26462958>.

YAMAMOTO, M. Merrick. *Terrorism Against Democracy: Based in Part on Stansfield Turner's University of Maryland Course, "Terrorism & Democracy."*, College Park: Center for International & Security Studies, U. Maryland, 2017, Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep05041>.

Zussman, Asaf, a Noam Zussman. "Assassinations: Evaluating the Effectiveness of an Israeli Counterterrorism Policy Using Stock Market Data." *Journal of Economic Perspectives*, 20 (2), Nashville: American Economic Association, 2006, s. 193-206. Dostupné z: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.20.2.193>

Zákonná úprava:

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (1977)

Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli (1949)

Dokumenty vlád a dalších veřejných institucí:

CIA A Study Of Assassination [online]. 19 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB4/docs/doc02.pdf> ,

ICTY. *Prosecutor v Ramush Haradinaj et al.* Trial Chamber Judgement. 3 April 2008. Case No. IT-04-84-T.

Summary of Information Regarding U.S. Counterterrorism Strikes Outside Areas of Active Hostilities. In: *Office of the Director of National Intelligence* [online]. 19.1.2017, s. 2 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Summary-of-2016-Information-Regarding-United-States-Counterterrorism-Strikes-Outside-Areas-of-Active-Hostilities.pdf>

Supreme Court of Israel, sitting as the High Court of Justice. *Public Committee Against Torture in Israel v. Government of Israel (Targeted Killings)*. 11. 12. 2005. Case No. HCJ 769/02

UN Human Rights Council. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Addendum : Study on targeted killings*. 28 May 2010. A/HRC/14/24/Add.6. Dostupné na: <https://undocs.org/A/HRC/14/24/Add.6>

Internetové zdroje:

ASSADI, Mohammed. Israeli troops kill wrong man in Hamas raid. *Reuters* [online]. Londýn, 7.1.2011 [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSTRE7062LN20110107>

Drone Strikes in Pakistan. *The Bureau of Investigative Journalism* [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.thebureauinvestigates.com/projects/drone-war/pakistan>

COCKBURN, Patrick. How the phone bomb was set up. *Independent* [online]. 9.1.1996 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/how-the-phone-bomb-was-set-up-1323096.html>

Exploding phone kills car-bomber. *Tampa Bay Times* [online]. 15.9.2005 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z:

<https://www.tampabay.com/archive/1996/01/06/exploding-phone-kills-car-bomber/>

Fatalities: All data. *Btselem* [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://statistics.btselem.org/en/all-fatalities/by-date-of-incident?section=overall&tab=overview&YaadHisul=%5B%22no%22%5D>

HORTON, Alex, Dan LAMOTHE a Karoun DEMIRJIAN. Botched drone strike that killed 10 civilians in Kabul was not a result of criminal negligence, Pentagon says. *The Washington Post* [online]. 3.11.2021 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2021/11/03/kabul-drone-strike-inspector-general-report/>

Israel and the Occupied Territories: Israel must end its policy of assassinations. Amnesty international [online]. 4.7.2003 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/mde150562003en.pdf>

Jukl, M. *Obyčejové normy mezinárodního humanitárního práva* [online]. Český červený kříž. Dostupné z: http://www.cervenyriz.eu/cz/mhp/obycej_mhp.htm

KERSHNER, Isabel. Israeli Soldier Discharged Over Killing of Unarmed Palestinian. *The New York Times* [online]. 19.1.2011 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/01/20/world/middleeast/20israel.html>

LAUB, Zachary a Kali ROBINSON. What Is Hamas?. *Council on Foreign Relations* [online]. 2021, 17.8.2021 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/what-hamas>

MICHEL, Arthur Holland. How Rogue Techies Armed the Predator, Almost Stopped 9/11, and Accidentally Invented Remote War. *WIRED* [online]. 17.12.2015 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.wired.com/2015/12/how-rogue-techies-armed-the-predator-almost-stopped-911-and-accidentally-invented-remote-war/>

MQ-1B Predator. *Official United States Air Force Website* [online]. Langley, 2015, Září 2015 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.af.mil/About-Us/Fact-Sheets/Display/Article/104469/mq-1b-predator/>

MQ-9 Reaper. *Official United States Air Force Website* [online]. Langley 2021, Březen 2021 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.af.mil/About-Us/Fact-Sheets/Display/Article/104470/mq-9-reaper/>

Palestinian killed in Israeli raid. *Aljazeera* [online]. 7.1.2011 [cit. 2022-02-27].
Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2011/1/7/palestinian-killed-in-israeli-raid-5>